

Aleksandar Đaja

ODRŽAVANJE ZAHARIJA

psihoaktivna drama

Beograd, 2007.

Prema staroj hebrejskoj priči iz 17. veka, rabin Judah Loew ben Bezabel, stvorio je prema izgubljenim kabalističkim formulama, slaganjem i preslaganjem slova Svetog pisma, veštačkog čoveka – Golema.

On nije bio pravi čovek i živeo je tek nekom vrstom nejasne, polusvesne, vegetativne egzistencije. Snagom magične pločice koja mu je ležala pod jezikom i privlačila slobodne zvezdane energije Svemira, Golem je živeo svoj dnevni život.

Jedne noći pred večernju molitvu, rabin je zaboravio da izvadi pločicu iz Golemovih usta, pa je to stvorenje pomahnitalo, izjurilo u tamne aleje geta, napadajući svakoga ko bi mu se našao na putu, sve dok ga rabin nije sustigao i izvadio pločicu.

Stvor se smesta srušio, bez znaka života. Sve što je od njega ostalo beše patuljasta glinena figura, koja se i danas može videti u Novoj sinagogi.

(Gystav Meyrink, „Der Golem“, 1915.)

L i c a :

ZAHARIJE, OL 63 217 AK/6,8

JULIJA, njegova žena

KATARINA, njihova ćerka

MILIVOJE, njen muž

SONJA, njihova ćerka

MLADEN, njen dečko

PAJA, prvi grobar, kasnije **PAVLE**, pukovnik

ŽIVAN, drugi grobar, kasnije **ŽIVANOVIĆ**, kapetan

i nekolicina vojnika...

I deo

C e n t a r

PRVA SLIKA

Centralna prostorija veće predratne kuće. Za stolom su Julija, žena Zaharijeva i njihova ćerka Katarina. Katarina gleda Juliji u šoljicu od kafe. Dugo je okreće u ruci...

KATARINA

Mama, vrlo neobično...

JULIJA

Šta vidiš?

KATARINA

Ništa...

JULIJA

Ništa?

KATARINA

Da, i to je neobično... Čekaj, čekaj, da! Vidim guštera kako guta zmiju!

JULIJA

Iju, ju, ju...

KATARINA

Onda, tu je jedan oblak, a iz oblaka viri ruka – sa šest prstiju!

JULIJA

Bože, kakva šolja...

KATARINA

Zatim, talog, puno taloga...

JULIJA

Uvek kuvaš prejaku kafu, kao da u ovoj kući svi treba da se šlogiramo.

KATARINA

Hoćeš da kažeš da se tata šlogirao od moje kafe?

JULIJA

Sa Zaharijem je druga priča...

KATARINA

Onda, čuti malo i dozvoli mi da nastavim. Dakle, da vidimo dalje: taj gušter, on, zapravo, guta svoj rep. On hoće sebe da pojede!

JULIJA

A ne zmiju?

KATARINA

Hm, liči pomalo i na zmiju... Ne znam više ni sama: je li to njegov rep, ili zmija?

JULIJA

Daj mi da pogledam... **(Uzme šoljicu i gleda u nju)**... Bože, Kaća, pa ti si zaboravila da gledaš u šolju!

KATARINA

Celom kraju gledam, samo tebi ne valja.

JULIJA

Gde si ovde videla guštera? I zmiju?

KATARINA

Kako, gde? Pogledaj tu, da tu, šta je to?

JULIJA

Podmornica, Katarina! Najobičnija nuklearna podmornica!

KATARINA

Otkud podmornica u kafi?

JULIJA

Šta ti je tu čudno?

KATARINA

Ma, ne liči mama, zna se čega treba da bude u kafi.

JULIJA

Ja vidim ono što vidim.

KATARINA

Ti si sklerotična.

JULIJA

Da mi je tvoj muž rekao da sam sklerotična to bih razumela, ali rođena kći...?

KATARINA

Kako možeš od guštera da praviš nuklearnu podmornicu?!

JULIJA

Treba li da poverujem kako je neka tamo odvratna gušterčina počela da proždire svoj rep?

KATARINA

Molim te, mama, nemoj da pljuješ dok govoriš.

JULIJA

Ja te, znači, pljujem? Hoćeš da kažeš kako te ja namerno pljujem?

KATARINA

Nisam rekla namerno, samo treba da zameniš protezu, to smo ti odavno sugerisali.

JULIJA

Ova je proteza, draga moja, napravljena pre rata!

KATARINA

Baš zato: ona ti se razlabavila i kada govorite, ti i tvoja proteza, zalivate me kao travnjak ispred Gradske skupštine!

JULIJA

U redu. Čutaćemo. Oboje.

KATARINA

Mama, zašto si tako nervozna?

JULIJA

Ja? Bože sačuvaj...

KATARINA

Nešto se događa?

JULIJA

Da, događa se! Događa mi se starost, draga moja, ali to u ovoj kući nikoga ne zanima.

KATARINA

Znam, mama, o tome pričaš svaki dan od kada je tata zaspao.

JULIJA

Katarina, moram nešto da ti kažem...

KATARINA

Ipak se nešto desilo?

JULIJA

Ne znam, možda... Jutros kada sam ušla u njegovu sobu, učinilo mi se...

KATARINA

Šta, mama?

JULIJA

Da mu se... pomerila ruka.

KATARINA

Nemoguće!

JULIJA

Znam, ali, učinilo mi se... Ne, videla sam da se to dogodilo!

KATARINA

Ćuti, mama, zaboga.

JULIJA

Bojim se za decu, za Sonju...

KATARINA
Veruješ li zaista u to?

JULIJA
Tako je bilo.

KATARINA
Najbolje da sve zaboraviš. Učinilo ti se nešto što se nije moglo dogoditi.

JULIJA
Da, to je najbolje. Ali, šta ako se ponovi?

KATARINA
Julija, ne govori gluposti!

JULIJA
Da, kad hoćeš da me zaplašiš, onda sam Julija, a ne mama... I drugi su govorili, sećaš se? Ali, nikada im nismo verovali: lude babe i ludi starci...

KATARINA
Jesi li još nekome ovo kazala?

JULIJA
Bože, kako bih smela...

KATARINA
I nemoj! Nikako.

JULIJA
Kaća, kćeri, ti mi veruješ, zar ne?

KATARINA
Verujem ti – da ti se nešto učinilo.

JULIJA
Za ime sveta, zar bi mogla...

KATARINA
O tome više ni reč!

JULIJA
U redu. Ni reč.

Zatamnjenje.

DRUGA SLIKA

Uđu Sonja, unuka Zaharijeva i njen novi dečko, Mladen. On spazi na stolu nekakve priznanice

MLADEN

Hej, Sonja nisi mi rekla da imate Održavanog?

SONJA

Nisam, pa šta?

MLADEN

Pa, ništa, samo... **(Gleda priznanice)** Prilično troši. Ko ti je to?

SONJA

Zašto diraš tuđe stvari?

MLADEN

(Spusti priznanice natrag) O.K, izvini, pogrešio sam.

SONJA

Ma, nema veze. To mi je deda, Zaharije.

MLADEN

Gde je?

SONJA

Gore u sobi. Ja ga retko viđam. Uostalom, ionako samo spava i ne pomera se već godinama... A, zašto se toliko raspituješ? Zar vi u kući nemate ni jednog Održavanog?

MLADEN

Više ne... Pričaj mi o njemu.

SONJA

Mladene, ti ga i ne poznaješ.

MLADEN

Svejedno. Koliko ga već održavate?

SONJA

Ne znam tačno: šest, sedam godina...

MLADEN

Da li je odmah zapao u komu?

SONJA

Ne. Prvo se malo šlogirao, oduzeo mu se jezik. Onda leva ruka, počeo je da balavi... Svi smo bili u strašnom stanju, ali se baba nadala da će se nekako povratiti... Posle su mu se oduzele noge, ostala mu je pokretna samo desna ruka s kojom je neprestano, razumeš... ?

MLADEN

Ne. Šta?

SONJA

Onanisao!

MLADEN

(Nasmeje se) Stvarno?

SONJA

Šta se smeješ, bolidu, to je bilo tužno!

MLADEN

Ma, ne smajem se tome... I, šta je bilo na kraju?

SONJA

Na kraju je sve postalo neizdržljivo, pozvali smo Centar za Održavanje. Došli su, sredili su ga, sproveli kablove i cevčice preko krova i priključili ga na Sistem. To je sve.

MLADEN

Moju baku smo održavali petnaest godina.

SONJA

O tome mi nikada nisi pričao.

MLADEN

Pa, i ne poznajemo se toliko dugo i, jednostavno, nismo došli na tu temu... Mnogo sam je voleo, znaš. Svaki dan me je vodila u park. Jednog dana smo seli na travu, a ona se, onako više za sebe zapitala: "Mali moj dečko, ko će te voditi u park kad se ja razbolim?" Ja sam se zapanjio: "Zar ćeš se ti razboleti, bako?"... "Naravno, Mladene, jednog dana. A onda će doći neki ljudi u čudnim odelima, svuda će razvući nekakve kablove... Ja ću zaspati i spavaću sve dok ne umrem." Tako je i bilo.

SONJA

Zar si očekivao nešto drugo?

MLADEN

Nisam. Možda i jesam, ko zna. Bio sam mali.

SONJA

Jesi li pomislio kako je bilo nekada, kada nije bilo Centra? Kako su ljudi održavali svoje teško bolesne, stare ljude?

MLADEN

Nisu ih ni održavali, Sonja.

SONJA

Pa, šta je bilo s njima?

MLADEN

Umirali su odmah, ili za dan, dva... za mesec dana.

SONJA

Kako je to surovo!

MLADEN

Možda. Ali, jesi li pomislila da neki od njih možda i nisu želeli da budu održavani?

SONJA

Misliš... hteli su da umru?

MLADEN

Da, zašto da ne?

SONJA

To nema smisla. Niko ne želi odmah da umre... Slušaj, hajde da pričamo o nečemu lepšem!

MLADEN

Važi. O čemu?

SONJA

O seksu!

MLADEN

(Nasmeje se) Ti si šašava.

SONJA

Možemo za vikend da odemo u vikendicu na jezeru. Moji ostaju kod kuće da spremaju turšiju.

MLADEN

Misliš da će te pustiti da ideš sa mnom?

SONJA

Zašto da ne, ja sam odrasla osoba, maturantkinja. Mogao bi da me poševiš ispod stare vrbe na obali.

MLADEN

Da ti nisi duvala danas?

SONJA

Kako si pogodio? Gubili smo istoriju pa sam duvala u WC-u.

MLADEN

I prekinuo vas direktor?

SONJA

Ma ne, nego ona matora koza, istoričarka. Ima menzis pa samo patrolira po WC-ima.

MLADEN

Sreća što sam na faksu. Gimnaziju ne bih mogao ponovo da podnesem... Sonja, kad si poslednji put videla dedu?

SONJA

Kakve to sad ima veze?

MLADEN

Nema, pitam onako.

SONJA

Ne znam... Pre mesec, dva...

MLADEN

Mesec, dva?

SONJA

Šta ti je tu čudno?

MLADEN

Živite u istoj kući.

SONJA

Ali, šta tu ima da se vidi? Samo spava, sedam godina. Čak i ne stari.

MLADEN

Ja sam svoju baku gledao svaki dan.

SONJA

Ti si mazohista.

MLADEN

Možda, ali, gledajući je, padale su mi na pamet čudne misli.

SONJA

Na primer?

MLADEN

Na primer, ako veće neko mora da umre, ima li smisla održavati ga?... Razumeš?

SONJA

Ne.

MLADEN

Mislim, niko nije ozdravio, zar ne? Niko se nije probudio iz kome?

SONJA

Znaš da se to ne može desiti.

MLADEN

Tako kažu...

SONJA
Ko kaže?

MLADEN
Centar, naravno...

SONJA
Govoriš kao da sumnjaš u to?

MLADEN
Baš bih voleo da vidim tvog dedu?

SONJA
To je apsolutno neizvodljivo. Prvo, ne znam kada će ostali da se vrate, a drugo: nepoznato lice moja baba Julija ni za živu glavu ne bi pustila u Zaharijevu sobu.

MLADEN
Znači, trebalo bi da se dobro upoznam s njom?

SONJA
A, možda je potrebnije da se prvo dobro upoznaš sa mnom?

MLADEN
U pravu si, Sonjice, izvini.

SONJA
Nema veze, počinjem da se navikavam na tvoje nebulozne ideje.

MLADEN
Znaš, ti to možda i nećeš razumeti, ali kad god negde ugledam ove račune Centra za Održavanje – setim se svoje bake, svih tih kablova koji su petnaest godina bili provučeni kroz stan do njenog kreveta. Jeste, danas je to obična stvar, mnogi imaju Održavane, ali, eto, ja se na to ni do danas nisam navikao.

SONJA
Ne moramo da budemo ovde. Možemo da odemo u neki kafić.

MLADEN
Misliš?

SONJA
Zašto da ne? Vidim da, dok smo kod mene, nećeš promeniti temu.

MLADEN
U redu. Hajdemo u kafić... A usput ćeš mi pričati o vašoj vikendici na jezeru.

Krenu ka izlazu sa scene. Zatamnjenje.

TREĆA SLIKA

Ulaze Katarina i njen muž, Milivoje, koji pomalo krivudavo ide.

KATARINA

Dokle ću da te ovakvog dovlačim s posla?

MILIVOJE

Zašto, šta mi fali... ?

KATARINA

Pijan si!

MILIVOJE

Pijan? Ne, draga, nisam pijan... ja sam... realan.

KATARINA

Bolje ćuti.

MILIVOJE

Sagledati realnost, danas, u ovoj situaciji – to znači biti sasvim trezan! Da!

KATARINA

Treba zabraniti taj bife pored vašeg preduzeća...

MILIVOJE

Treba zabraniti preduzeće, a ne bife!

KATARINA

U redu, dosta mi je, Milivoje... Gde je mama nestala?

MILIVOJE

Hm, gde je jadna mama?... Koliko vidim nema ni tvoje ćerke, ali te to manje brine.

KATARINA

To je i tvoja ćerka, ako se dobro sećam...

MILIVOJE

Tako je! Naša ćerka. Jedno od dobara koje nam je podarila naša voljena otadžbina. Smrt fašizmu – sloboda narodu!

KATARINA

Samo su zaboravio da kažeš: živeli! Stidi se, Milivoje.

MILIVOJE

OK, živeli, dušo!

KATARINA

Znaš šta: gledam te decenijama i stalno se pitam: kako možeš da budeš zadovoljan svojim životom?

MILIVOJE

A ti si uvek nezadovoljna, to je odlika tvoje porodice. Uvek ste s nečim nezadovoljni, čak i kad vam mesar odseče najbolje parče mesa.

KATARINA

Ne budi prozaičan.

MILIVOJE

(Gledajući se u ogledalo) Ne dopadam ti se? Pa ti nemaš ukusa.

KATARINA

Znaš šta, Milivoje, dosadilo mi je da slušam tvoju glupost od sutra do mraka.

MILIVOJE

Hoćeš da kažeš kako ja pričam više gluposti od tebe?

KATARINA

Neuporedivo više!

MILIVOJE

Stvarno? Kako si to izmerila? Aparatom za pritisak?

KATARINA

Ne spominji mi pritisak! Da si samo mogao malopre sebe da čuješ: naše dete, Sonjicu, proglasio za državno dobro.

MILIVOJE

Šalio sam se, Sonju smo nas dvoje napravili i ona je naša. Ali, ono ostalo: ova kuća (istina, i nju smo dobili od tvog Zaharija) – ali, služba, eto! Imamo lepu službu, i ja i ti.

KATARINA

Ko nam je to omogućio?

MILIVOJE

Naravno, država...

KATARINA

Nije, nego Stanislav.

MILIVOJE

A, ko je Stanislavu omogućio da postane Stanislav?

KATARINA

Tebi je to vrlo dobro poznato.

MILIVOJE

Ovako možemo nadugačko i naširoko...

KATARINA

Jedino što smo sigurno dobili od države jeste ovaj Sistem za Održavanje. Ne kažem da je to malo, ali, ima puno toga što nam u životu veoma nedostaje.

MILIVOJE

Svega će biti, samo strpljivo. Zamisli da nema Centra? Od kad bi već Zaharije bio mrtav... i stotine hiljada drugih kao što je on.

KATARINA

A nama bi ostalo više para u kući, to si hteo da kažeš?

MILIVOJE

Zaboga, Katarina, odakle ti to?

KATARINA

Jesi li čuo da će poskupeti Transfuzija?

MILIVOJE

Od kada?

KATARINA

Od petnaestog.

MILIVOJE

Preživjećemo.

KATARINA

Verovatno, ali, ovo je već drugo poskupljenje za poslednja tri meseca. A na početku godine poskupeli su već Odvod Fekalija i Erotski Impulsi. I još se priča da će i Slike Prošlosti poskupeti čak za 50 procenata!

MILIVOJE

Jebi ga.

KATARINA

I to je sve što umeš da kažeš?

MILIVOJE

Šta bi trebalo drugo?

KATARINA

Možda bi mogao da radiš na dva mesta, negde prekovremeno...

MILIVOJE

Ženo, kako ti nije jasno: mi možemo da radimo na trideset mesta, oni će da poskupljuju sve dok nam ne isišu svu krv! Uostalom, znaš i sama da sam sve pokušao, jednostavno, za pošten svet nema para. Ima samo za mafijaše i njihove političare.

KATARINA

Tvoje razmatranje globalne situacije u društvu nam neće pomoći.

MILIVOJE

Neće ni tvoje neprekidno zvocanje.

KATARINA

Bilo kako bilo, ja ću svog oca održavati do kraja.

MILIVOJE

Zar to neko dovodi u pitanje?

KATARINA

Ne, ali si primetio kako nisam morala da mu Slike Prošlosti uplatim na svih pet kanala.

MILIVOJE

Ja sam jedino rekao kako je onaj Mirković iz moje firme...

KATARINA

Da! Uplatio čovek dva kanala svojoj majci. Kakva joj je to Prošlost, neće stići ni do njenog puberteta!

MILIVOJE

Čovek nema više. Bolje i to nego da je načisto odjavi.

KATARINA

Dok je pod krovom svoje kuće, moj otac Zaharije imaće Kompletno Održavanje!

MILIVOJE

Za njega ne brinem, samo... hoćemo li i mi ostali da imamo – kompletan život?

KATARINA

Ne znam. Mi možemo i na drugi način da živimo.

MILIVOJE

I to je tačno.

KATARINA

Postaviću sto za ručak.

Zatamnjenje.

ČETVRTA SLIKA

Katarina, Milivoje i Sonja za ručkom. Čuje se glas spikera iz televizora...

GLAS (off)

"Dobar dan, dragi gledaoci. Ovo su najvažnije vesti... Danas je na pregovorima u Ženevi o globalnom otopljavanju, šef ruske delegacije Nikolaj Nikola Nikolajevič, ispričao okupljenim novinarima poznatu rusku basnu: "Išao medved kroz šumu i sreo zeca. Hajde da se klackamo na klackalici, reče medved zecu. A gde ti je klackalica, zapita ga zec? Medved se razljuti, odalami zeca i otkine mu glavu! Glupanderu jedan, poviče medved, kolike uši imaš, a ne razumeš se u simbole!"

Milivoje počne strahovito da se smeje. Tom prilikom izgleda da mu nešto hrane uleti u dušnik, te počne da krklja i da se guši. Katarina i Sonja se uspaniče oko njega, donoseći mu vodu, udarajući ga po leđima... Najzad, on dođe k sebi. Ručak se nastavi. Ponovo čujemo glas sa TV-a.

"Danas je u našoj zemlji održano više važnih sastanaka naših rukovodilaca sa predstavnicima najširih demokratskih slojeva društva. Na njima se razmatrani predlozi sa prošlih sastanaka koji se odnose na buduće. Jednodušno je konstatovano da se stvari i pored nekih negativnih trendova transparentno i povoljno razvijaju. Podržan je predlog o neophodnosti podnošenja novih predloga, kao i... **(glas se gubi)**

SONJA

Jel'te, mama, a gde ste se ti i tata toliko zadržali?

KATARINA

Kao i obično, on nije s posla krenuo pravo kući, pa sam morala da odem po njega.

MILIVOJE

Tišina, ne čujem televizor!

GLAS (off)

"Vesti iz sporta. Na prijateljskoj fudbalskoj utakmici između ekipa Sardina i Marina na Siciliji, igrač Sardina, Sinjore, prilikom izvođenja jedanaesterca, hicem iz pištolja ubio je protivničkog golmana. Na pitanje sudije zašto je to učinio, Sinjore je odgovorio: Najbolji golman – mrtav golman!"

KATARINA

Sonja, šta je s tobom? Zašto ne jedeš?

SONJA

Ovo je zagorelo.

MILIVOJE

Pa, ne može da se kuva i baza unaokolo.

KATARINA

A ne može se ni od najjeftinijeg mesa napraviti bečka šnicla.

MILIVOJE

Eh, kako je moja pokojna majka nekada kuvala...

KATARINA

Znam, jela sam i te ručkove. Još uvek ih osećam u želucu.

MILIVOJE

Sad ćuti, slušam vesti.

GLAS (off)

"Ovo je, dragi gledaoci, bila vremenska prognoza za sutra."

MILIVOJE

Nisam čuo prognozu!

SONJA

(za sebe) Kako ćemo da živimo bez prognoze? Najbolje da se ubijemo...

MILIVOJE

Šta kažeš ti, mala?

SONJA

Ništa, tata. Preslišavam se nešto za školu.

MILIVOJE

Haha, blago tati kakvog učenika ima!

GLAS (off)

"Na kraju, tema nedelje: Gradski Centar za Održavanje je objavio da trenutno na svoj sistem ima priključenih 817 524 lica. Taj broj se, međutim, neprekidno uvećava, jer svakog časa dobijamo nove pretplatnike zahvaljujući najnovijim dostignućima u oblasti Održavanja kome. Ovog trenutka, prosečno vreme Održavanja do trenutka smrti iznosi 5,3 godine.

SONJA

Hej, deda je prebacio prosek, mogao bi sada i da umre!

KATARINA

O, tata, da čuješ samo za koga si gradio ovu kuću?!

MILIVOJE

Smanjite patetiku i izađite napolje da se prošetate po kiši, haha!

KATARINA

Eto zašto mu je bila potrebna prognoza.

Sonja odjednom isključi televizor.

MILIVOJE

Šta je sad?

SONJA
Hoću da za vikend odem sa Mladenom u našu vikendicu.

MILIVOJE
S kim?

SONJA
S Mlađom!

MILIVOJE
Ko je Mlađa?

SONJA
Moj dečko.

MILIVOJE
Katarina?

KATARINA
Da, Milivoje.

MILIVOJE
Ti poznaješ tog... Mlađu?

KATARINA
Donekle.

SONJA
Kako "donekle"?! Zar vas nisam upoznala?

KATARINA
Jesi, dušo, i to je... donekle.

MILIVOJE
A zašto ga i ja ne poznajem "donekle", a ni "odnekle"?

SONJA
Nije se namestila situacija, tata.

MILIVOJE
Katarina, znala si za ovu ideju?

KATARINA
Mislim da jesam.

MILIVOJE
I šta si joj odgovorila?

KATARINA
Da treba tebe da pita.

MILIVOJE

Znači, nisi joj ništa odgovorila?

KATARINA

Odgovorila sam joj da treba tebe da pita!

MILIVOJE

Lepo, boga mi. Dođem kući umoran s posla...

KATARINA

S posla, haha...

MILIVOJE

Tišina, ženo, dok ja govorim!... Dake, dođem s posla, potpuno obezglavljen od onih kancelarijskih pacova i škorpija, sednem da ručam, da na miru pogledam najnovije vesti, da vidim čega ima novog u svetu i kod nas, pa i šire – a onda mi rođena ćerka isključi televizor izjavivši kako *ona* hoće da ide za vikend sa svojim *dečkom* (o kome ja pojma nemam) u našu vikendicu na jezeru, koju su moji roditelji izgradili golim rukama!

KATARINA

Au, Milivoje, smanji patetiku, ako boga znaš!

MILIVOJE

Je li? A zašto me nije pitala da ide tamo sa nekom svojom drugaricom, nekom odlikašicom, da zajedno uče – a ne da ređa kečeve i da doktorira iz seksualnog vaspitanja!

KATARINA

Kao prvo, dobro znaš da Sonjica nema drugarice...

MILIVOJE

Tako je, nema. A znam i zašto: jer je pljunuta majka, koja jedino ume da se druži sa svojom majkom i da zajedno prevrću šoljice od kafe – da bi onda taj talog svaki drugi dan zagušio sudoperu!

KATARINA

Važno je da ti imaš najsofisticiranije kafansko društvo lokalnih alkosa!

SONJA

Dragi roditelji, mogu li ja nešto da kažem?

MILIVOJE

Kaži, kćeri, tvoj tata jedva čeka da čuje nešto pametno.

SONJA

Dakle, u svom dosadašnjem životu upoznala sam izvestan broj ljudi koji nisu jedno za drugo, a žive zajedno. Vas dvoje ste, čini se, graničan slučaj. U tom smislu, rezonujem da ako ste još uvek u braku, ako se do sada još uvek niste međusobno poubijali, ili iskopali oči jedno drugome, odrekli vitalne ekstremitete i slično, onda mi ni taj moj dečko Mladen, makar bljuvao vatru, neće ni malo naškoditi!

MILIVOJE

On će da bljuje nešto drugo, a ne vatru.

KATARINA

Kako si vulgaran, Milivoje!

MILIVOJE

Izvinjavam se, Sonjice, ali, nisam znao da ćeš držati govor?

SONJA

Mama mi dozvoljava da idem. Šetaćemo pored jezera, Mladen će da peca ribu...

MILIVOJE

Da peca, haha!

SONJA

To nije smešno. On je fin dečko i voli me. Pitaj mamu.

MILIVOJE

Tvoja mama je odavno izgubila sve kriterijume.

KATARINA

Tu si u pravu. Od kad sam tebe upoznala...

SONJA

Čekaj, mama. Jesi li rekla da ti se dopada, ili nisi?

KATARINA

Jesam, rekla sam. Ali, ti znaš da je vikendica na jezeru njegova i da ja tu nemam nikakvih prava.

MILIVOJE

Rasplakaću se...

KATARINA

I treba da plačeš!

MILIVOJE

Ma nemoj? Ti si jadna obespravljena. Pitam se samo kako je onda cela tvoja familija godinama letovala u toj kući?

KATARINA

Plaćali su.

MILIVOJE

Šta su plaćali? Vodu i vazduh?

KATARINA

Plaćali su za hranu – i to mnogo više nego što bi pojeli!

MILIVOJE

Jeste, jeli su ko vrapčići... Od tog njihovog plaćanja svi bi smo poumirali od gladi da moji viškovi nisu odlazili u njihove razjapljene čeljusti!

KATARINA

S tim tvojim "viškovima" ne bi mogao ni pile da nahraniš! Morala sam da radim i danju i noću kako bi mogli da zakrpimo crepove na toj *tvoj* kući, da nam kiša ne bi upadala u supu za vreme ručka!

MILIVOJE

Jake su ti i bile supe, nije se primećivala razlika.

KATARINA

Da, da, sigurno si kao mlad jeo bolje. Kada sam te upoznala, bio si kost i koža, a dupe ti je bilo kao dva "bensedina"!

MILIVOJE

Nakon venčanja s tobom ugojio sam se na nervnoj bazi.

SONJA

Molim vas, dok se niste poklali, dajte mi ključ od vikendice, da na miru odem i odmorim se od vas. U ovakovoj sredini ne mogu pravilno da se razvijam.

MILIVOJE

Hoćeš ključ? Treba li možda kolima da vas odvezem tamo?

SONJA

Ma ne, tata, hvala. Mladen ima svoja kola.

MILIVOJE

Savršeno! Slušaj, mala, pre nego bilo šta odlučim, hoću da se upoznam s njim. Dovedi ga predveče ovamo.

SONJA

Ali, tata...

MILIVOJE

Ništa "ali". Ili tako, ili nema ključa. A sad doviđenja, idem malo da odspavam popodne. Petak je, imao sam tešku radnu nedelju.

KATARINA

(Ironično) Takva ti je svaka...

MILIVOJE

Deliti kuću sa tri žene, to ti je kao deliti kavez s divljim mačkama! Lako je Zahariju, on zbrisao u komu, a mene ostavio da se maltretiram s njegovim potomcima. Laku noć.
(Izađe)

SONJA

I, šta sad?

KATARINA

Ništa. Dovedi ga kao što je rekao.

SONJA

Ali, udaviće ga, mama.

KATARINA

Ništa ti ne brini. Samo neka se pojavi večeras, ostalo je moja briga.

Zatamnjenje.

PETA SLIKA

Na sceni su Julija i Katarina. Njih dve izvode obred crne magije prizivanja duhova.

JULIJA

(Opisujući rukama obrise geometrijskih slika) Krug – kvadrat – trougao... krug – kvadrat – trougao... krug – kvadrat – trougao...

KATARINA

Ne mogu sebi da objasnim kako si me naterala na ovo!

JULIJA

Ćuti, Kaća, sve ćeš da upropastiš!... **(Promenjenim, sakralnim glasom)** Kvadrat na hipotenuzom, tom zna svako dete, jednak je zbiru kvadrata nad obe katete!... Pomoću različitih slaganja slova – piše u Talmudu – Raba Juda je uspeo da stvori čoveka, kojeg je poslao Rabiju Zeru. Rabi Zeri mu se obrati, ali kako od njega ne dobi nikakav odgovor, reče mu: "Ti si deo magije, vrati se u svoj prah!"

KATARINA

Šta će ti Talmud, mama, mi nismo Jevreji!

JULIJA

Nema veze, Talmud dobro zvuči i deluje mistično... "Men sana in corpore sano!"

KATARINA

Ona je načisto odlepila.

JULIJA

Rabi Eliezeru, ti koji se demonima porekao sposobnost stvaranja ičeg manjeg od zrna ječma; Rabi Hanine i Rabi Ošaja, vi koji ste jedne večeri Sabata proučavajući Knjigu postanja oživotvorili trogodišnje tele i pojeli ga za večeru; Rabi Juda Loe ben Bezabel, koji si slaganjem i preslaganjem slova Svetog pisma stvorio veštačkog čoveka, Golema; Zlatna zoro i Slobodni zidari, kabalisti i hermetisti – spojite se s mojom snagom!... **(Tišina. Ništa)**... Đavole sa Seira, naređujem ti: neka se oglasi Rabi Zaharije!... **(Opet ništa)**

KATARINA

Negde smo pogrešili.

JULIJA

Kćeri moja, crnom magijom se nikada nisu bavile žene. Učinila sam sve što sam mogla... Ali, ja moram da ga čujem!

KATARINA

Ne vredi. Probali smo nekoliko puta... i ništa.

Najednom, štimung na sceni se promeni! Bljesnu svetla, uđe dim, rekvizita i scenski elementi počnu da se pomeraju... i začuje se glas kao "s onog sveta"... !

ZAHARIJE (off)
Julija... izbavi me iz kome.

JULIJA
 Zaharije?

KATARINA
 Tata... ?

ZAHARIJE (off)
Kćeri... hoću da umrem.

JULIJA
 Ne smeš da umreš, čuješ li!

ZAHARIJE
Ako ste me ikada voleli... isključite me iz Sistema. Odjavite me...

JULIJA
 Zaharije, ne mogu to da uradim, nemoj to da tražiš od mene. Moraš biti živ!

ZAHARIJE
*Živ? Zašto?... Odlazim, Julija, Kaća, vraćam se u komu... Zakunite se da ćete me...
 (Glas se izgubi)*

Ponovo se na sceni uspostavi malopredašnji štimung. Sve se umiri.

JULIJA
 Bože, zašto ovde nema vazduha?

KATARINA
 Mama, jel' ti dobro?

JULIJA
 Nije. Ali, proći će. Samo mi treba vazduh. Izaći ću u dvorište.

KATARINA
 Šta se ovo desilo? Da li je to zaista bio tata?

JULIJA
 Jeste, Kaća. To je bio on. Idem napolje.

KATARINA
 Krenuću s tobom...

JULIJA
 Ne. Hoću da budem malo sama. Moram da budem sama. Ne brini, brzo ću se vratiti.
(Polako izađe se scene, praćena zabrinutim ćerkinim pogledom.)

Zatamnjenje.

ŠESTA SLIKA

Milivoje zavaljenu fotelju ispred televizora, gleda prenos fudbalske utakmice. Prigušeno se čuje glas voditelja i huk navijača sa tribina. Uđu Sonja i Mladen.

SONJA

Tata, ovo je Mladen.

MLADEN

Dobar dan.

MILIVOJE

(Ne pomerajući se iz fotelje) Zdravo, dečko. Za koga ti navijaš?

MLADEN

Ne znam... U stvari, ni za koga.

MILIVOJE

Ni za koga? Čudno.

MLADEN

Vi navijate?

MILIVOJE

Od četvrte godine. Redovno. Sedi.

MLADEN

Hvala. **(Sedne. Sonja ostane da stoji)**

MILIVOJE

Sonja, dušo, da ne bi i dalje tu stajala ko čiviluk, hoćeš li da skuvaš kaficu za mene i tvog dečka?

SONJA

Hoću, tata. **(Izađe)**

MILIVOJE

Konačno smo sami. Kao dva muškarca. Mada, tebe ne zanima fudbal. Hm?

MLADEN

Pa, znate, nisam baš vatreni navijač.

MILIVOJE

Da nisi peder?

MLADEN

Molim?

MILIVOJE

Otac sam, moje je da pitam.

MLADEN

Kako mislite da bi se jedan peder zabavljao sa vašom ćerkom?

MILIVOJE

Koliko sam samo na poslu video oženjenih pedera!... Ali, u pravu si, izvini... U stvari, puna mi je glava ovih dana. Ne znam, bre, kako više da poplačam sve ove račune iz Centra za Održavanje. Stižu redovno, kao monsunske kiše.

MLADEN

Da, primetio sam da vaš Održavanik vuče priličnu konekciju.

MILIVOJE

Stvarno? Kada?

MLADEN

Danas pre podne. Kad smo Sonja i ja bili ovde kod vas.

MILIVOJE

Aha, znači i ti si primetio da je to... "prilično"? Samo, kako?

MLADEN

Video sam priznanice Centra na stolu. Sasvim slučajno.

MILIVOJE

Slučajno? Trebalo bi da se naljutim što zveraš tamo gde ne treba. Međutim, drago mi je što je još neko u ovoj kući to uočio sem mene.

MLADEN

Možda nešto nije u redu?

MILIVOJE

S čime?

MLADEN

Pa, s instalacijom. Sa softverom.

MILIVOJE

Razumeš se u Sistem za Održavanje.

MLADEN

Da, prilično.

MILIVOJE

Mislio sam da zovem Servis...

MLADEN

To neće ništa promeniti. Oni će doći i konstatovati kako je sve u redu.

MILIVOJE

Pa, šta da radim, mladiću? Na prvu banderu... ?

MLADEN
Zar je dotle došlo?

MILIVOJE
Nije, Bogu hvala, samo... nešto tu nije u redu.

MLADEN
Gde?

MILIVOJE
Znaš ti. U Sistemu za Održavanje.

MLADEN
Moguće da ste u pravu.

MILIVOJE
I... ?

MLADEN
I, ništa. Treba čekati.

MILIVOJE
Čekati? Misliš li da ću da živim dvesta godina?

MLADEN
Nešto će morati da se dogodi. I to veoma brzo.

MILIVOJE
Mladene, ko si, bre, ti?

MLADEN
Ja sam student.

MILIVOJE
Haha, onda sam i ja student.

MLADEN
Onda smo, izgleda, kolege.

MILIVOJE
Slušaj, da budemo konkretni, važi?

MLADEN
Normalno.

MILIVOJE

Neki u ovoj kući misle da sam moron koji samo ume da u kafani sa društvom popije bačvu piva... Ne tvrdim da u toj priči nema elemenata istine, ali, pivo je, ipak, manje zlo od licemerja. Zato, moram da ti kažem jednu prostu istinu: moja Sonjica je jedini razlog što se još uvek koprcam u ovom svinjcu od života. I zato, ako je voliš (a, mislim da je tako), onda mi odgovaraš za nju. Jel' to u redu?

MLADEN

Jeste.

MILIVOJE

Glavom, mladiću?

MLADEN

I glavom.

MILIVOJE

Onda smo se dogovorili. Idite na jezero.

Uđe Sonja, veoma uplašena, na čijem licu kao da nema ni kapi krvi!

SONJA

Nestao je... Deda je nestao!

Zatamnjenje.

Il deo

Slike Prošlosti

PRVA SLIKA

Groblje. Paja, grobar, sedi pored otvorene rake na humci od zemlje i čita novine. Nailazi drugi grobar Živan, sa krampom, lopatom i užetom, ali i sa jednom kesom u ruci. Zagleda krst, okolne grobove, Paju... pa onda odloži alat i uže, te sedne i on na humku od zemlje, pored njega. Paja se s indignacijom pomeri malo u stranu, ne prekidajući čitanje novina... Živan iz kese izvadi sendvič, odmota ga, a zatim zagriže u njega...

ŽIVAN

Hoćeš zalogaj?

PAJA

Molim?...

ŽIVAN

Pitam: hoćeš li zalogaj?

PAJA

Hvala, doručkovao sam.

ŽIVAN

Uzmi, onda, kao užinu...

PAJA

Ne jedem između obroka.

ŽIVAN

Ja jedem između obroka.

PAJA

To je odlika nižih klasa.

ŽIVAN

Je li? A kada "više klase" jedu?

PAJA

Gospoda jedu samo u određenim terminima predviđenim za jelo.

ŽIVAN

Zato danas u Srbiji nema gospode.

PAJA

Misliš da su umrla od gladi?

ŽIVAN

Ne, nego od ždranja u pogrešnim terminima... **(Žvaće)** Što volim ovu salamu, ima miris mog rodnog kraja!

PAJA

Svaka salama ima miris rodnog kraja. U pitanju je čežnja.

ŽIVAN

Kako si ti pametan!... Mora da si neki intelektualac?

PAJA

Slušaj ovo! (**Čita iz novina**) "Naučnici tvrde da se pre 500 miliona godina naša planeta okretala oko Sunca uspravno na svoju osu rotacije. Svuda je vladalo večito leto, nikada nije padao sneg, kopno je bilo prekriveno raskošnom tropskom vegetacijom, dok je zemljina teža bila znatno manja nego što je danas..."

ŽIVAN

Je li? Pa, to ko na Mesecu, bog te...

PAJA

Ne prekidaj me, slušaj dalje! (**Nastavi da čita**) "To je omogućavalo džinovskim gmizavcima da skakuću sa noge na nogu..."

ŽIVAN

Ne zajebavaj čoveče, molim te...

PAJA

Ama, ne kapiraš poentu: Zemlja se, znači, u međuvremenu nakrivila. Svi smo se u međuvremenu nakrivili! Zimi sneg zaveje pola planete, prašume postaju pustinje, a dinosaurusu više nema...!

ŽIVAN

Hej, a da ti nisi malo... onako, a?

PAJA

Šta onako?

ŽIVAN

Mislim... još ćeš da me ubediš kako Zemlja nije okrugla?

PAJA

Da ti kažem nešto: da li je Zemlja ravna ili okrugla, to je možda važno za pticu kada sleće na granu, ali za tebe i za mene to nema nikakav praktičan značaj.

ŽIVAN

U pravu si. Ja bih se, čak, bolje osećao na nekoj ravnoj, čvrstoj ploči, nego na okruglom globusu koji se stalno vrti u krug, te uvek postoji opasnost – da ispadnem u kosmos!

PAJA

Misliš da sam lud, je li?

ŽIVAN

Uh, što si ti neki nakrivo nasađen intelektualac! Ne mislim ništa loše, samo malo razgovaramo... Ako hoćeš da prestanem, u redu.

PAJA

Čekaj... Nisam ti ja, zapravo, nikakav intelektualac.

ŽIVAN

Jesi, jesi... Nanjušim ih na kilometar.

PAJA

Dobro, jesam, u stvari, bio sam... Sada sam grobar. Ostao sam bez posla, bio najuren, tehnološki višak, razumeš?

ŽIVAN

Razumem, nego šta: i ja sam najuren, burazeru... Misliš li da sam celog života bio grobar?

PAJA

Šta si bio?

ŽIVAN

Šnajder. Bilo posla, ljudi šili pantalone, odela, nisu svi nosili farmerke, ko danas i kupovali sve od Kineza. Još ja radio u velikoj firmi, pa izvoz Rusija, izvoz Afrika – a, onda, jebi ga, došla tranzicija, fabriku prodali nekom Madžaru koji će tu da pravi one, znaš, plastične, za ono – sve u svemu, ti Živane, na socijalni program, pali... !

PAJA

Živan a?

ŽIVAN

Da... Imaš nešto protiv?

PAJA

Čekaj, odakle ti na ovoj parceli?

ŽIVAN

Od danas. Poslali su me da zamenim Krstu.

PAJA

Zašto? Gde je on?

ŽIVAN

Umro je.

PALA

Ma, nemoj? Juče je bio živ, kopao je ovde sa mnom?

ŽIVAN

Jebi ga, juče jesi, danas nisi...

PAJA

Ne kaže se tako, nego: danas jesi, sutra nisi!

ŽIVAN

Ma, kakve to ima veze? Od sada, pa nadalje, nas dvojica kopamo na ovoj parceli, i kvit! Ne razumem, zašto si zbog toga uvređen?

PAJA

Nisam uvređen, samo sam malo iznenađen... Dobro, ja sam Paja.

ŽIVAN

(Pruži mu ruku) Pajo, jebi ga, moje saučešće... (rukuj se)

PAJA

Hvala. Slušaj sad ovo: **(Čita iz novina)** "Prema najnovijim naučnim istraživanjima, otrovne komponente koje u sebi sadrže predmeti iz naše neposredne bizine, ozbiljna su pretnja za naše zdravlje: veštačka svetla, jonizirajući uređaji za detekciju dima iz cigareta po kancelarijama, protivpožarni aparati, kancelarijski nameštaj od iverice, sredstva za čišćenje kancelarijskih WC-a, plastične kese za smeće, kompjuteri, kopir-mašine, flomasteri, korektor za pisaću mašinu..."

ŽIVAN

Je li, a veruješ li ti baš svemu što tu piše?

PAJA

Pa, ne baš...

ŽIVAN

Ne baš!... Znaš li ti da za ljude sa slabijim srcem, prolazak kraj kioska na kome se prodaju novine može da bude fatalan!

PAJA

Da, kao i prelazak na crveno...

ŽIVAN

Ja se ne zezam, najozbiljnije govorim!... Pa, samo od naslova koji odatle vrebaju, može da se sastavi horor – enciklopedija: "Sudar Zemlje sa planetom smrti!"... "Osumnjičen za ubistvo, kandidat za šefa policije!"... "Trostruko ubistvo u stanu na Ceraku. Papagaj – jedini svedok!"... "

PAJA

Ja ne čitam crnu hroniku...

ŽIVAN

Šta čitaš: političke strane? Pa, to je tek katastrofa!... U takvim novinama možeš iz "pouzdanih izvora" da saznaš kako *onaj* za koga si mislio da je *taj*, zapravo, nije *taj*, nego je to *onaj*, koji, predstavljajući se kao *taj*, u stvari štiti *njegove* interese, jer je *njihova* partija, očigledno, u tajnoj koaliciji sa *onima*, a protiv *njih*, što su na najbolji način iskoristili upravo *ovi*, koji nisu ništa drugo do *njegovi* tajni eksponenti!

PAJA

U svakim novinama ima i ponekog đubreta... Uostalom, znaš koja je fora s novinama? Nemoj da čitaš ono što je napisano, nego ono što nije.

ŽIVAN

U školi su me učili da čitam slova, a ne beo papir!

PAJA

E, pogrešno su te učili!... Tada je bio socijalizam, drugo vreme, živelo se po Vukovom pravopisu, a danas... danas ti je sve virtualno.

ŽIVAN

Šta ti to znači?

PAJA

Znači da ništa nije stvarno. Sve postoji, i ne postoji. Sve jeste, i nije.

ŽIVAN

A smrt?

PAJA

Šta s njom?

ŽIVAN

Da li je i ona... vir...tu...analna?

PAJA

Virtualna, Živane!... Pa, ne znam: možda jeste, a možda i nije. Odgovoriću ti kad budem umro.

ŽIVAN

Hm, zajebano je sve to...

PAJA

Koje?

ŽIVAN

To što čitaš novine na groblju. Može da ti udari u glavu.

PAJA

Može i tramvaj da me udari u glavu, pa opet prelazim ulicu... Kad već sedim ovde i čekam da dovezu pokojnika, moram nešto i da radim: to jest, da čitam novine, ili da hranim golubove... A ja ne volim da hranim golubove, jer oni seru svuda unaokolo!

ŽIVAN

Dobro, dobro, Pajo, družo moj, razumem, nemoj da se nerviraš... Kako ti ono reče: da je Zemlja uspravna, a ne nakrivljena, mnogo bi nam bolje bilo?

PAJA

Bilo bi, nego šta.

ŽIVAN

Baš nas je taj Kosmos nasankao... Ponekad se pitam: zašto se uopšte rađa čovek?

PAJA

Pa, valjda zato da bi smo ga mi posle ovde zakopali.

ŽIVAN
Znači, kada se ljudi više ne bi rađali, mi bi smo opet ostali bez posla?

PAJA
Verovatno...

ŽIVAN
Kako, verovatno? Da, ili ne?

PAJA
A, zašto ti zajebavaš? Kada ne bi bilo ljudi, koga bi zakopavao? Pse i mačke?

ŽIVAN
Da, u pravu si... A, može li neko da se rodi, a da ne umre?

PAJA
Ne može.

ŽIVAN
Jesi li siguran?

PAJA
Jesam!...

ŽIVAN
A, šta ako postanem svetac posle smrti?

PAJA
Šta će ti to?

ŽIVAN
Onda bi, valjda, na nebu imao neke... beneficije?

PAJA
Ne znam... Uostalom, da si tome naklonjen, to bi se do sada već pokazalo.

ŽIVAN
Koje...?

PAJA
Pa, te osobine za sveca, jebo te!

ŽIVAN
Nemoj da psuješ na groblju... Znači, nikako?

PAJA
Budi zadovoljan s onim što jesi.

ŽIVAN
Znam. To je najlakše reći.

PAJA

Zašto si se toliko raspričao? I, gde je, uostalom, taj pokojnik?

ŽIVAN

Doći će. Oni uvek stignu.

PAJA

Ali, ovaj kasni!

ŽIVAN

Možda je pop okasnio za opelo, možda je bila gužva u saobraćaju, možda je...

PAJA

Živane, ne seri! Ovo je nedopustivo kašnjenje!

ŽIVAN

Jel' negde žuriš?

PAJA

To nije važno, posao je posao... !

Začuju se zvuci pogrebnog marša iz daljine, koji se približavaju...

ŽIVAN

Evo ih, stižu... ! **(gleda u daljinu)**

PAJA

Hvala bogu. **(gleda u daljinu)** Auto se zaustavio.

ŽIVAN

Iznose sanduk...

PAJA

Spuštaju ga kraj staze...

ŽIVAN

Zašto nisu došli do nas?

PAJA

Nemam pojma... Šta to sad uopšte rade?

U međuvremenu, zvuci pogrebnog marša su prestali. Potpuna tišina.

ŽIVAN

Svi samo stoje i ne pomeraju se.

PAJA

Progovara li ko?

ŽIVAN

Ne, baš niko. Svi ćute.

PAJA

Da, čute i stoje kao okamenjeni... Šta to treba da znači? Zašto ne donose sanduk ovamo?

ŽIVAN

Da im doviknemo?

PAJA

Šta?

ŽIVAN

Pa, da donesu pokojnika?

PAJA

Misliš da bi trebalo?

ŽIVAN

Rupa je, koliko vidim, dovoljno duboka...

PAJA

Znam, ja sam je iskopao. I to sam, jer si ti zakasnio!

ŽIVAN

Nemoj da si sitničar, vidiš kakav je život: juče jesi, danas nisi...

PAJA

Kaže se: danas jesi, sutra nisi! Hoćeš li to ikada da zapamtiš?

ŽIVAN

Dobro, izvini... Baš su čudni... I, nekako su neobično obučeni.

PAJA

Možda pripadaju nekoj sekti?

ŽIVAN

Meni više liče na vanzemaljce.

PAJA

Ili na neka bića iz prošlosti.

ŽIVAN

Ili iz budućnosti...

PAJA

Prošlosti, budućnosti... Dokle ćemo ovako da se gledamo? Do mraka?

ŽIVAN

Pa, šta ćemo?

PAJA
Možda bi ipak trebalo da im priđemo?

ŽIVAN
Ko će da im priđe?

PAJA
Ti ćeš.

ŽIVAN
Zašto ja?

PAJA
Zato što si ti kasnio.

ŽIVAN
Kakve to ima veze?

PAJA
Ima! Ti bi samo da ždereš, a nećeš ni da kopaš, ni da komuniciraš s javnošću!

ŽIVAN
U redu, ja ću, samo nemoj da se nerviraš... **(Vikne)** Hej, vi tamo... !?

Tišina. Paja i Živan gledaju van scene...

PAJA
A, jel' se nešto dešava?

ŽIVAN
Ništa.

PAJA
Vikni jače...

ŽIVAN
Na šta ti ja ličim? Na megafon?

PAJA
Tih si, bre... ko da nisi doručkovao. A jesi.

ŽIVAN
Zašto ti ne vikneš?

PAJA
Kako to misliš: da se derem na groblju, ko neka budala?

ŽIVAN
Aha, tako... Znači, ja sam budala?

PAJA
Ko je to rekao?

ŽIVAN
Pa, ti!

PAJA
Bože sačuvaj, nikada tako nešto ne bih izjavio... Hajde, vikni, sjebaću krajnike ubeđujući te!

ŽIVAN
(premišlja se) Ali, samo još jednom?

PAJA
Da, još jednom.

ŽIVAN
(Vikne iz sve snage) Hej, vi tamo... !

Paja i Živan se izdignu na prstima kako bi što bolje videli.

PAJA
Šta je sad ovo... ?!

ŽIVAN
Oni odlaze...

PAJA
Ne odlaze, već beže ko ljudi! Eto, šta si uradio... !

ŽIVAN
Ja?!

PAJA
Nego ko? Tako si dreknuo da bi i mrtvaca probudio! I, normalno, ljudi se uplašiše i pobegoše.

ŽIVAN
Koliko vidim, nisam probudio ni jednog mrtvaca...

PAJA
Pa, mrtvaci su pod zemljom, ne čuju ništa, a ovi su bili napolju.

ŽIVAN
Ne seri, bre, Pajo – ti si insistirao da viknem.

PAJA
Da vikneš, a ne da ispališ top! I, šta ćemo sada?

ŽIVAN
Idemo kući.

PAJA
Kako? Pogledaj malo bolje.

ŽIVAN
Pa, gledam...

PAJA
Još malo...

Živan se maksimalno protegne u vis na nožnim prstima, gledajući van scene...

ŽIVAN
Uh, jebo te – zaboravili su pokojnika!

PAJA
(Klimajući glavom) Aha... Eto, šta su posledice neprimerenih postupaka.

ŽIVAN
Čekaj, bre, Pajo, šta se to nas tiče? Ako su ga ostavili, znači da im ne treba. Pa, ako ne treba njima, ne treba ni nama.

PAJA
Zaključuješ neprincipijelno. Šta smo mi, Živane?

ŽIVANE
Mi? Misliš, ja i ti?

PAJA
Jok. Mislim ti... i ti.

ŽIVAN
Mi smo grobari.

PAJA
Tačno! Znači, naš je posao... šta?

ŽIVAN
Da sahranjujemo.....

PAJA
Koga?

ŽIVAN
Pa, ljude...

PAJA
A, šta se nalazi u sanduku koji je... ostavljen?

ŽIVAN
Čovek... Valjda, čovek. Mada, može da bude i... ko zna šta?

PAJA
Sigurno nije akvarijumska ribica!

ŽIVAN
I, šta s tim?

PAJA
Kako šta? Grob je ovde, mi smo ovde... a, pokojnik je onde. Posao nije završen.

ŽIVAN
A, otkud znaš da je taj, mislim, pokojnik., predviđen... baš za ovu rupu?

PAJA
Koju?

ŽIVAN
Pa, ovu, našu...

PAJA
Vidiš li ti još neku iskopanu raku u bizini?

ŽIVAN
Ne vidim...

PAJA
Pa, onda?

ŽIVAN
Onda... možda je njegova sahrana zakazana za sutra?

PAJA
Znači, po tebi, oni su ga doneli dan ranije i ostavili na sred groblja, da bi se sutra vratili i pokopali ga u zemlju?

ŽIVAN
Zašto da ne?

PAJA
Vidiš li ti, Živana, ikakve logike u tom tvom razmišljanju?

ŽIVAN
Šta ti je to: logika?

PAJA
To je... Kad neko priča gluposti, a ne shvata da su to gluposti.

ŽIVAN
To je, znači, logično?

PAJA
Ne! To je alogično!

ŽIVAN
Ali, ja sam te pitao: šta je logično?

PAJA
Logično je suprotno od toga!

ŽIVAN
Od čega?

PAJA
Od alogičnog, jebo te bog... !

ŽIVAN
Nemoj da psuješ Boga na groblju!

PAJA
Psujem ga gde ja hoću!... Dosta više blebetanja! Pogledaj u taj tvoj papir, kako se zove pokojnik koga treba ovde da sahranimo?

Živan gleda u papir. Zatim ga okrene naopačke. Onda ga opet vrati u prvobitni položaj.

PAJA
Šta to radiš, bre? Jesi li ti uopšte pismen?

ŽIVAN
Hala bogu! Nego, zaboravio sam naočare, a slova su sitna.

PAJA
(Otme mu papir iz ruku. Čita) Zaharije.

ŽIVAN
Samo Zaharije? A prezime?

PAJA
Nema prezimena. Samo neki brojevi: Zaharije OL 63 217 AK/6,8.

ŽIVAN
To je veoma čudno.

PAJA
Čudno ili ne, naš je posao da ga zakopamo ovde. Idemo!

ŽIVAN
Kuda?

PAJA
Po sanduk.

ŽIVAN
Zašto?

PAJA
Zato da ga donesemo ovamo i spustimo u raku!

ŽIVANE
Ali, ako nije... ?

PAJA
Živane, mrdni dupe i navuci rukavice! Idemo!

ŽIVAN
(Nevoljno ga posluša) U redu, kad si navalio. Mada, mislim da je to greška.

PAJA
Mogu li nešto da te zamolim?

ŽIVAN
Hajde...

PAJA
Danas nemoj više da misliš. Počni od sutra.

Izađu sa scene. Zتامnjenje.

DRUGA SLIKA

Pored otvorene rake i humke zemlje oko nje, a iz susednog groba, oprezno izlaze Julija i Zaharije (kao bračni par u srednjim godinama) i Katarina (kao devojčica). Opresno gledaju za grobarima koji su otišli...

JULIJA
Otišli su?

ZAHARIJE
Aha...

JULIJA
Jesu li ostavili nešto od tih sendviča?

ZAHARIJE
Ništa.

JULIJA
Crkli dabogda!

KATARINA
Mama, kad će ručak?

JULIJA
Bože, dete, večito si gladna, ko da si rođena za vreme rata... Zaharije, jesi li pregledao jutros našu parcelu?

ZAHARIJE
Jesam.

JULIJA
I... ?

ZAHARIJE
(Izvadi iz kese nešto hrane) Slabo: jedan parastos i tri sahrane.

JULIJA
Nisu, valjda, ovi sa sahrana pojeli sve što su doneli?

ZAHARIJE
Ne znam, uglavnom ništa nisam zatekao. Verovatno su vratili kući.

JULIJA
Čekaj, sa groblja se ništa ne vraća...

ZAHARIJE
Bilo nekad. Danas je narod postao nezasićen... **(Pruži Katarini hranu iz kese)** Uzmi, dete. Jedi. **(Katarina navali na klopou).**

JULIJA

Zaharije, dokle ćemo mi ovako?

ZAHARIJE

Činim sve što mogu.

JULIJA

Možda treba da promenimo parcelu?

ZAHARIJE

Ova nas je do sada dobro hranila.

JULIJA

Do sada, da. Ali, izgleda da se napunila. Retko koga ovde više sahranjuju.

ZAHARIJA

Na žalost, nema ratova, nema kuge...

JULIJA

Zaboga, Zaharije, o kakvoj kugi pričaš? Ne živimo u srednjem veku!

ZAHARIJE

Ali, tada nam je bilo dobro.

JULIJA

Tada jeste! Danas je sasvim druga situacija, ovo su moderna vremena, doba tranzicije, interneta i evroatlantskih integracija!

ZAHARIJE

Ne znam, Julija, šta više hoćeš od mene? Umorio sam se, hiljadama godina hranim ovu porodicu... !

JULIJA

Nemoj da preteruješ, mužu moj. Mi te poštujemo i volimo. Samo pokušavam da kažem da smo dospeli na ivicu provalije... i da treba da načinimo odlučan korak unapred!

ZAHARIJE

I, šta predlažeš? Da promenimo parcelu?

JULIJA

Ne samo to.

ZAHARIJE

Nego?

JULIJA

Možda ne treba samo da čekamo da neko nešto ostavi na grobu.

ZAHARIJE

Ne razumem.

JULIJA

Ponekad, treba da uzmemo ono što nam pripada.

ZAHARIJE

Kako?

JULIJA

Lepo. Izađemo iz groba i uzmemo.

ZAHARIJE

Od koga?

JULIJA

Od ljudi.

ZAHARIJE

Misliš... pre nego što odu?

JULIJA

Da. Vidiš da nam sve manje ostavljaju.

ZAHARIJE

Ali, Julija, oni će da se preplaše kad nas ugledaju?

JULIJA

Pa šta? Da li ti je važnije da se oni ne prepadnu, ili da mi ne umremo od gladi?

ZAHARIJE

To nikada nismo radili...

JULIJA

Danas je drugo vreme, Zaharije. Transparentno i demokratsko. Sve je dozvoljeno. Uostalom, Lafontenovi sa parcele "66" to rade odavno!

KATARINA

Ovaj hleb je bajat!

ZAHARIJE

Okreni drugu stranu, ona je friška!... Kažeš, Lafontenovi? Jesi li sigurna?

JULIJA

Naravno. Pogledaj kako se Lafontenovička ugojila u poslednje vreme. Jede kao aligator.

ZAHARIJE

Svejedno. To ne dolazi u obzir!

JULIJA

Zašto?

ZAHARIJE

Jednostavno – to nije dozvoljeno!

JULIJA

Ko nije dozvolio?

ZAHARIJE

Naši preci. Zakon se mora poštovati!

JULIJA

Zaharije, nije ovo reklama za pivo. Reč je o pukom preživljavanju!

ZAHARIJE

Zar nisam o tome vodio računa, Julija, svih ovih vekova... ?

JULIJA

Jesi, ljubavi, zato mi je i krivo. Prvi smo došli na ovo groblje, dok Lafontenovima još nije ni padalo na pamet da krenu na Balkan. Čučali su na svom Pariskom groblju misleći da svet nikada neće postati "globalno selo"! A, kada je postao, kada su im za vrat zajašili crni i žuti, tada su se i oni setili Pakta o pridruživanju!

ZAHARIJE

Ja ne znam šta više da radim? Imate gde da spavate, imate šta da obučete... U redu, slažem se, hrane bi moglo da bude više, i biće više, samo...

JULIJA

Samo šta? Zar ne vidiš, Zaharije, da je ovo stara parcela, ovde više nema mesta. Novi pokojnici se sada sahranjuju po obodu, a ti uporno hoćeš da i dalje živimo u centru!

ZAHARIJE

Ali, ja sam oduvek živeo u centru groblja!

JULIJA

Gotovo je s tim! Moramo da odemo odavde.

ZAHARIJE

Na periferiju?

JULIJA

Da, na periferiju!... Ovde novih mrtvacu više nema!

KATARINA

Našla sam crva u šunki... !

ZAHARIJE

Jedi, dete, sve su to proteini...

JULIJA

Gledaj, Lafontenovi su krenuli u obilazak svoje parcele... !

Zaharije i Julija gledaju u daljinu, Katarina se bori sa sendvičem...

ZAHARIJE

Izgleda da su se dobro natovarili. Matori Lafonten jedva vuče onu kesu sa sobom.

JULIJA

A Lafontenova opet ima nov šešir. S kog li je pokojnika to pokupila?

ZAHARIJE

Zbija, kako ih nije sramota da pričaju kako oni samo uzimaju hranu sa groblja, a pokojnika ne diraju.

JULIJA

Pred kim da ih bude sramota? I drugi su kao i oni.

ZAHARIJE

Ne valja toliko da trpaju u kese. Ukvariće im se.

JULIJA

Hvala bogu, prodoše? Misliš da su nas videli?

ZAHARIJE

Verovatno. Ali, prave se da nisu.

JULIJA

Mogu da zamislim kako nas sad oljavaju.

ZAHARIJE

Seljaci. "Pez'ns".

JULIJA

Da, seljaci, samo što oni svake godine menjaju "stajling", a mi još uvek živimo i izgledamo kao u srednjem veku!

KATARINA

Mama, onaj mali debeli Lafonten kao da mi je nešto pokazao prstom?

JULIJA

Pokaži i ti njemu nešto!

ZAHARIJE

Bože, Julija, čemu učiš dete? Da bude prosta?

JULIJA

Mora da se prilagodi, Zaharije! Ovo su nova vremena, demokratska i prosperitetna.

ZAHARIJE

Svejedno. Ne moramo baš svi toliko da propadnemo...

JULIJA

Zaharije, jesi li razmišljao nekada: kada bi smo počinjali iz početka, šta bi sve u životu promenili?

ZAHARIJE

Nećemo početi iz početka. Prihvati se kraja koji je pred tobom.

JULIJA

Ne mogu više da krpim kraj s krajem. Dosadilo me je. Da je trajalo pedeset, sto godina, ali, pet stotina godina, mnogo je... !

Iznenada, scena počne veoma polako da se zatamnjuje...

ZAHARIJE

Šta je ovo? Rano je za smrkavanje.

JULIJA

Ne znam. Baš čudno. Da nije pomračenje sunca?

ZAHARIJE

Nije...

JULIJA

Jesi li siguran?

ZAHARIJE

Julija, naša vrsta uvek zna kada se dešavaju takve pojave, zar si to zaboravila?

JULIJA

U pravu su... samo, ovo je nešto sasvim neobično.

Scena se još više zatamni, počinje sve jače da dopire neobičan zvuk, a laserski snopovi svetla počnu da, poput blica, šaraju scenom... !

KATARINA

Hej, ovo je super! Biće vatromet!

ZAHARIJE

Svemirski brod... !?

JULIJA

Misliš, zaista... ?

ZAHARIJE

Jedino svemirski brod baca takvu svetlost.

JULIJA

Kao znaš, Zaharije? Jesi li nekada putovao svemirskim brodom?

ZAHARIJE

Nisam.. ali, sve ove godine, pitao sam sam: kad će doći?

JULIJA

Ko?

ZAHARIJE
Oni.

JULIJA
Vanzemaljci?

ZAHARIJE
Oni, Julija.

JULIJA
I, šta ćemo sad? Kad da će da slete... Hm, gde bi ovde uopšte mogli da slete, a da se ne nabodu na gvozdene šiljke i krstove?

ZAHARIJE
Ne moraju da slete. Lebdeće.

KATARINA
Tata, hoće li nam ovi doneti nešto za jelo. Umirem od gladi.

JULIJA
Bože, dete, dojila sam te trideset godina i nikada ti nije bilo dosta.

ZAHARIJE
Umuknite, obe! Ne želim da mi svojim brbljanjem pokvarite ovaj istorijski trenutak na koji ljudi čekaju hiljadama godina.

JULIJA
Baš briga ljude za vanzemaljce. Oni samo hoće da se nažderu i da legnu na kauč ispred televizora.

ZAHARIJE
Ne potcenjuj ljude. Niko lako biti smrtnan.

JULIJA
Krsta mi, još je teže biti besmrtnan. Pogotovu u braku s tobom.

KATARINA
Više se ne pomera. Lebdi.

ZAHARIJE
Da, lebdi iznad Hadži Savatijeve grobnice. Baš kako mi se javilo u snu.

JULIJA
Ništa mi o tvojim snovima nisi pričao.

ZAHARIJE
San je jedino mesto gde mogu na miru da budem sam sa sobom.

KATARINA
Ja ću da uđem unutra i zatražim klopu.

ZAHARIJE

Čekaj, da se nisi pomerila s mesta!

JULIJA

Zaharije, ako je dete gladno...

ZAHARIJE

Kako ne shvatate? Uskoro ćemo svi ući unutra.

JULIJA

Pa, ne znam, ja baš i nisam sigurna... Možda su ljudožderi?

ZAHARIJE

Julija, pa, kakva si ti to žena?! *Oni* nam slete ispred nosa, učine nam čast i pruže priliku da sve promenimo u životu – a ti se pitaš: jesu li ljudožderi? Sramota!

JULIJA

Šta ja znam, ima svakakvih ljudi...

ZAHARIJE

Oni nisu ljudi!

KATARINA

Dobro, de. Uostalom, ko kaže da se ja ne radujem što ćemo se upoznati sa vanzemaljcima.

ZAHARIJE

Raduj se onda tako da se to vidi, a ne ko kornjača sa Galapagosa!

KATARINA

(za sebe) Moji roditelji se uvek posvađaju kada im je najlepše...

JULIJA

Ne razumem kako da pokazujem radost? Da dubim na glavi, radim sklekove, da pevam patriotske pesme...

ZAHARIJE

Ponašaj se tako da se osećamo svečano.

KATARINA

Mislim da se otvaraju vrata na svemirskom brodu.

JULIJA

Tako je! Šta ćemo sad?

KATARINA

Valjda će nas neko pozvati na ručak?

ZAHARIJE

Mala, umukni!

KATARINA

U redu, tata. Crći ću od glada da bi vam nabila osećaj krivice do kraja života!

JULIJA

Ješćeš, Katarina, dete, samo da rešimo ovu situaciju.

KATARINA

Uvek imate nekakvu situaciju, a ja uvek imam problem. A to nije isto.

JULIJA

Neko izlazi. Da bežimo?

ZAHARIJE

C,c,c, kako si primitivna... Idem da im se obratim.

JULIJA

Možda ne žele da komuniciraju?

ZAHARIJE

Misliš da su svi tako nedruštveni kao ti?

JULIJA

Ali, oni su vanzemaljci!

ZAHARIJE

Otkud ti znaš kako *oni* izgledaju?

KATARINA

Ovaj što se pojavio liči na nas.

ZAHARIJE

Da, stvarno... Znači, imaju antropomorfni oblik.

Na scenu uđe Mladen, istog godišta, izgleda i u garderobi kao u prvom delu. Julija ustukne malo unazad.

MLADEN

Dobar dan, kako ste?

Mladen pruži ruku Zahariju, pa Juliji, pa Katarini... Svi se s njim rukuju prilično zbunjeno i uplašeno.

ZAHARIJE

Ko si ti?

MLADEN

Ja sam Mladen.

JULIJA

Jesi li ti... vanzemaljac?

MLADEN

Pa...na neki način, da.

KATARINA

Imaš li nešto da se jede?

Mladen izvadi iz džepa veliku čokoladu.

MLADEN

Evo, uzmi.

KATARINA

(zgrabi čokoladu) Jupi, živeli vanzemaljci... ! (Povuče se u stranu halapljivo jedući čokoladu).

ZAHARIJE

Čekaj... Mladene, zašto tako izgledaš?

MLADEN

Kako?

ZAHARIJE

Tako... ljudski.

MLADEN

Kako bi trebalo da izgledam?

ZAHARIJE

Pa, drugačije... Onako, kao *oni*.

MLADEN

A, kako *oni* izgledaju?

ZAHARIJE

Otkud ja znam... Drugačije.

MLADEN

Ja izgledam ovako i to je definitivno.

JULIJA

Zaharije, zašto gnjaviš čoveka, mislim, *njega*... Možda hoće da se odmori od puta.

ZAHARIJE

Da nešto razjasnimo: jesi li se ti spustio na ovo groblje u onom... brodu?

MLADEN

Da, naravno.

ZAHARIJE

Iz svemira?

MLADEN

Stvar je... malo komplikovanija.

ZAHARIJE

Čekaj, da se ja i ti razjasnimo: jesi li došao iz svemira, ili nisi?

MLADEN

I da, i ne.

ZAHARIJE

Aha... A, jesi li ti *njihov*, ili nisi?

MLADEN

I da, i ne.

KATARINA

(za sebe, jedući čokoladu) Mislim da nas frajer zajebava.

MLADEN

Iskreno rečeno, ja sam došao – iz budućnosti.

JULIJA

Znala sam.

ZAHARIJE

Šta si ti znala, Julija?

JULIJA

Pa, to.

ZAHARIJE

Da je gospodin došao iz budućnosti, a ne iz svemira?

MLADEN

Izvinite, ali, mislim da nema potrebe da se oko toga prepirete. Svemir, prošlost, budućnost – sve vam je to jedno filozofsko pitanje. Važna je sadašnjost.

ZAHARIJE

A, jesmo li mi sada – u sadašnjosti?

MLADEN

Da... na neki način.

ZAHARIJE

Mladiću, ako već petsto godina živim po grobljima, nisam moron!

JULIJA

Zašto ste se uopšte spustili na ovu parcelu?

MLADEN

Konačno, pravo pitanje. **(Zahariju)** Došao sam pre svega zbog vas, gospodine.

ZAHARIJE
Zbog mene? Zašto?

MLADEN
Da vas sahranim.

ZAHARIJE
Molim?

JULIJA
Šta to pričaš, mladiću?

ZAHARIJE
Čekaj, čekaj... Mladene, je li? Kako da me sahraniš? Ličim li ti ja na mrtvacu?

MLADEN
Izgled nema značaja. Vi želite da umrete. A ja sam došao da vam u tome pomognem.

KATARINA
(**ližući prste**) Gotovo. Sve što je slatko, kratko traje.

ZAHARIJE
Da mi pomogneš da... umrem?

MLADEN
Dobro ste razumeli.

JULIJA
Zaharije, o čemu on to govori?

ZAHARIJE
Nemam pojma. Ali, osećam kao se nešto menja.

KATARINA
Sve se menja, sem kamenja...

JULIJA
Katarina, Bože mi oprost, ponekad pomislim da sam rodila kretena... Hoće li mi neko do vas dvojice reći o čemu je ovde reč?!

MLADEN
Evo, ja ću. Vaš muž Zaharije je u komi, a ovo su Slike Prošlosti.

ZAHARIJE
Kakve slike? Ovo je moj život... !

MLADEN
Nije, Zaharije, veruj mi na reč. Upao sam u softver Centra za Održavanje. Pratim ga već duže vreme.

JULIJA

Mladene, ko god da si, vanzemaljac, ili ne znam šta – ti si lud!

MLADEN

Mislim da nema potrebe da se uzbuđujete.

JULIJA

I neću. Ti se vrati tamo otkuda si i došao, a mi idemo dalje za svojim poslom.

MLADEN

Znate li kuda ćete?

JULIJA

Da, znamo.

MLADEN

Kuda?

JULIJA

Šta se to tebe tiče?

MLADEN

Odgovorite mi, molim vas.

JULIJA

Idemo... idemo... nekuda.

MLADEN

A, odakle ste došli?

JULIJA

Došli smo... odande.

MLADEN

Šta je tamo bilo?

JULIJA

Bilo je... nešto.

MLADEN

Zaharije... kako ti se zove žena?

JULIJA

Molim?!

ZAHARIJE

Žena?

MLADEN

Imaš li ćerku? Unuku?

ZAHARIJE

Ko si ti? Šta si učinio sa mnom?

MLADEN

Još uvek ništa.

ZAHARIJE

Kako to da ne znam ništa više o sebi?

MLADEN

Objasniću ti, samo nemoj da me prekidaš.

ZAHARIJE

Uopšte više ne osećam mozak, glavu, telo... Ne osećam ništa.

MLADEN

To je normalno. Prekinuo sam ti konekciju iz Centra za Održavanje, ali to je bio jedini način da ti se obratim, a da tvoji ukućani to ne primete.

ZAHARIJE

Tvoje reči mi ništa ne znače. Kao da ih izgovara neko drugi.

MLADEN

Videćemo. A, sada me pažljivo slušajte... Ovo je eksperiment, Zaharije, eksperiment moga života. Tebe sam odabrao.. slučajno. Kada sam sa tvojom unukom Sonjom došao u tvoju kući i video te račune, shvatio sam da nešto nije u redu. Da vučeš veću konekciju od uobičajene; zapravo, shvatio sam da si svestan svog stanja – i da hoćeš da ga promeniš. Jesam li u pravu, Zaharije?

JULIJA

O čemu on to... ?

ZAHARIJE

Čekaj malo, Julija... Nastavi.

MLADEN

Već si dugo godina priključen na Sistem za Održavanje. Tvoja porodica je uplatila sve Programe, uključujući i ovaj poslednji, najmoderniji i najskuplji. To je zbilja lepo do njih, želeli su da ti omoguće najkvalitetniju Komu – ali, tu i jeste problem. Naime, ne bih mogao sve da objasnim, niti bih umeo, niti bi me vi razumeli. Ali, čini se da je stvar baš u tim Slikama Prošlosti. Sve je bilo u redu sa Sistemom dok se taj program nije pojavio. A onda su počeli da se dešavaju neobjašnjivi fenomeni. Neki Održavani su počeli da čine očajničke korake da se probude iz Kome. O tome se šušalo, ali Centar nikada to nije potvrdio... Dugo se bavim proučavanjem Sistema za Održavanje, Komom, Programima... Verovatno nisam jedini, ali, iako to nigde nije zvanično zabranjeno, da sada nisam uspeo da se povežem s još nekim koji to radi. Jer, postoji strah. Od nečega, od nekoga... Ovoga puta sam odlučio da idem do kraja. Probudiću te iz Kome, Zaharije – a onda ćemo videti šta će se dogoditi!

ZAHARIJE

Stani. Nemoj to da činiš.

MLADEN

Zašto?

ZAHARIJE

Moglo bi da bude opasno.

MLADEN

Za koga? Za tebe?

ZAHARIJE

Ne, ne, ja nisam važan... Opasno za za vas sve. Osećam to.

MLADEN

Ne verujem ti.

ZAHARIJE

Moraš da mi veruješ!

MLADEN

Kako da ti verujem da išta osećaš kada sam ti prekinuo vezu sa svim programima Centra? Rade ti samo funkcije, ti si samo telo koje spava, bez misli i osećanja.

ZAHARIJE

Mladene, moraš ponovo da me priključiš.

MLADEN

Ne, jer bi te Centar ubio, baš kao i desetine drugih koji su pokušali da se probude!

ZAHARIJE

Ali, kako ću da se ponašam? Hoću li znati šta radim, gde sam? Šta će biti s mojom porodicom?

MLADEN

Veruješ li sada u moju priču?

ZAHARIJE

Da, verujem.

MLADEN

Odljučno, to je dobar znak. Počinješ da misliš.

JULIJA

Ali, ne smeš to da radiš s jednim Održavanim, znaš da je to strogo zabranjeno.

MLADEN

Ko kaže da je još uvek Održavani? Nije više vezan za programe Centra, a pre par minuta sam ga isključio i sa funkcija.

ZAHARIJE

Nemoguće, bio bih mrtav! Vrati me na Sistem, odmah!

MLADEN

Kasno je više za to. Zaharije, kako ne shvataš: te tvoje reči i ovi tvoji pokreti više nisu simulacija Centra za Održavanje. Oni su sada tvoji. Ti se budiš, Zaharije!

ZAHARIJE

Ali, ja to ne želim...

MLADEN

Moraš da želiš, jer, ovaj svet ima pravo da sazna istinu. Moramo svima da pokažemo je li Koma zaista apsolutno stanje sreće i optimizma kao što tvrde u Centru, ili nešto sasvim drugo što očajnički nastoje da sakriju.

ZAHARIJE

Ali, Mladen, posle toliko godina... zaboravio sam kako se živi.

MLADEN

Brzo ćeš se svega setiti. Setiće se tvoje telo koje je i htelo da se probudi.

ZAHARIJE

Nešto se dešava sa mnom... Kao da počinjem nečega da se sećam, vidim neka lica, ali sasvim nejasno, kao u gustoj magli...

MLADEN

Ostavljam te, Zaharije.

ZAHARIJE

Stani! Ne smeš sada da me ostaviš.

MLADEN

Moram. Čeka me tvoja unuka da odemo u kućicu na jezeru, koju si ti napravio.

ZAHARIJE

Kuća... na jezeru? Moja unuka... ?

MLADEN

Reci njeno ime.

ZAHARIJE

Ne mogu, ne sećam se...

MLADEN

Sećaš se, držao si je na krilu kad je bila mala, a ona te je vukla za brkove...

ZAHARIJE

Ne... čekaj... moja unuka, da, vidim, ali, njeno lice, ipak...

MLADEN

Reci mi njeno ime, Zaharije, moraš ga znati. Ti više nisi u komi, ti se budiš, ti živiš, Zaharije... ! Reci mi njeno ime!

ZAHARIJE

Sonja!... Sonja, Sonja, moja mala Sonjica...

MLADEN

Sada moram da idem, ona dvojica ne smeju ovde da me uhvate.

ZAHARIJE

Ko? Grobari?

MLADEN

Nisu oni grobari.

JULIJA

Ako nisu to, šta su, onda?

MLADEN

Videćemo se kasnije...

ZAHARIJE

Čekaj? A ja? Šta od sad ja uopšte treba da budem?

MLADEN

Budi šta god hoćeš, Zaharije, ali, više nisi OL 63 217 AK/6,8 – sada si čovek!

Zatamnjenje.

III deo

G o l e m

PRVA SLIKA

Vikendica na obali jezera. Ispred drvene kućice su Mladen i Sonja. Ona ga zapanjeno gleda, držeći novine u ruci...

MLADEN

... I to bi bilo sve, Sonja.

SONJA

Kako sve? Šta je mojim dedom?

MLADEN

Ne znam, videćemo.

SONJA

Novine pišu da je Zaharije mrtav!

MLADEN

Kao prvo: kako možeš da čitaš te buđave novine okružena ovakvim iskonskim prirodnim lepotama... a kao drugo: da je mrtav, ne bi pobegao iz kuće.

SONJA

Onda je otet! Piše da je to delo manijaka za kojim se uveliko traga.

MLADEN

Da li ja tebi ličim na manijaka?

SONJA

Mladene, ne znam šta više da mislim. Ovo me je načisto slomilo.

MLADEN

Sve sam ti ispričao: kako se sve odigralo i zašto sam uradio ono što je moralo da se uradi. Ništa nisam prećutao, veruj mi.

SONJA

Verujem ti, ali, moram da telefoniram kući.

MLADEN

Pogrešno! Ako to učiniš, onda smo provaljeni, a ovde će se do kraja dana stvoriti svi specijalci iz Centra. Bojim se da bih pre toga morao da te napustim.

SONJA

Mladene, zaboga, šta sve ovo znači? Šta si, u stvari, učinio?

MLADEN

Pomogao sam mu da se probudi iz kome, ništa više. On je to želeo, a ja sam znao način na koji je to izvodljivo.

SONJA

Moram da telefoniram...

MLADEN

Tvoj mobilni se sigurno prisluškuje.

SONJA

Pa šta? Nismo učinili nikakav zločin?

MLADEN

Ti nisi... i ti možeš da se vratiš.

SONJA

Mladene... ne možemo ovde večno ostati.

MLADEN

Rekao sam: ti možeš da se vratiš.

SONJA

Ne razumem ovaj razgovor? Mi nismo neprijatelji.

MLADEN

Znam, srce, ali, dogodilo se nešto što je u ovom trenutku značajnije od naše ljubavne veze.

SONJA

Kako možeš da budeš tako sarkastičan? Jesi li me ti uopšte ikada voleo?

MLADEN

Zaboga, Sonja, iz koje je to španske serije: Ljovisna, Esmeralda... ?

SONJA

Ne zajebavaj me! Ti si lud.

MLADEN

Pa, dobro, možda i jesam. Ali i ludilo je neka vrsta revolucije.

SONJA

Sve su revolucije odavno završile...

MLADEN

Ne. Revolucija uvek traje.

SONJA

Mladene, ko si ti, u stvari?

MLADEN

Ti bi, Sonjice, to trebalo da znaš.

SONJA

Prevario si me. Rekao si mi da me voliš, da ti je dosta dosadašnjeg načina života, da bi želeo puno toga da promeniš...

MLADEN

To kažem i sada.

SONJA

Lažeš! Nije tebi do toga stalo. Folirao si me od samog početka... Zbog toga si i počeo da se zabavljaš sa mnom, zar ne?

MLADEN

Zbog čega?

SONJA

Zbog Zaharija. Znao si sve o njemu i pre no što si me upoznao.

MLADEN

Ne...

SONJA

To je bilo prilično trulo...

MLADEN

(nakon duže pauze) Istina je. Znao sam ponešto. Ali, to nema nikakve veze s ovim što sada osećam pre tebi.

SONJA

Sada? Dobro si rekao: sada. Zapravo, ofirao si se, frajeru... Lagao si mojoj drugarici kako si me video na koncertu, kako ti se dopadam i kako bi želeo da me upoznaš?

MLADEN

Čemu sve ovo?

SONJA

Ne mogu da verujem da ne razumeš...

MLADEN

Upravo je suprotno – ti ne razumeš! Sasvim je nebitno kako smo se i zašto upoznali, ja te volim, volim te kako nikoga do sada nisam voleo! Šta još hoćeš?

SONJA

Ha, ko je sada u španskoj seriji: ti ili ja?

MLADEN

Verovatno da smo oboje, ali to ne mora uvek da bude nešto loše.

SONJA

Ponovo te pitam, Mladene: ko si ti, u stvari?

MLADEN

Zaista hoćeš istinu?

SONJA

Da, ako je moguće.

MLADEN

Moguće je, samo, istina nije uvek odgovor na svako pitanje.

SONJA

Pokušaj, molim te.

MLADEN

U redu...

SONJA

Ja čekam? Treba li ti neki stimulans da počneš? Piće, ili... ?

MLADEN

Sonja, ne seri!... **(Sonja se uvredeno okrene i sedne na zemlju, leđima okrenuta k njemu, a pogledom prema jezeru)** Znaš, ti sebe potcenjuješ. Ti glumiš nezavisnu, slobodnu i divlju tinejdžerku, ali, u principu, ti želiš da budeš dobra i normalna žena, dobra majka i dobar čovek... Ne znam da li postoji nešto više od toga?... Tačno je, u početku, nije mi bilo važno šta si, ko si, kako izgledaš – sve dok te nisam upoznao. A, onda mi je to postalo važnije od svega ostalog... Ukratko, Sonjice, ja sam se zaljubio u tebe... Znaš, ova ideja Održavanja, to je čudna stvar. Odavno se u nju veruje, ili barem tako izgleda. Samo, nešto tu ne valja... Zapravo, treba doći do istine, ali, ne one koju nudi Centar za Održavanje, već do one jedne, jedine, prave... Ne znam kako će ona da izgleda, niti to iko zna, ali, prvi korak je učinjen... Sonja, hoćeš li da mi se pridružiš u tome?

SONJA

U čemu, Mladene?

MLADEN

U svemu ovome, dušo... Ti možeš da biraš, zaista... Na primer, možeš da odeš u Centar i da sve ispričaš onim glavonjama tamo. Znaš li šta će se desiti? Možda će me ubiti, možda će nas oboje ubiti. Možda bi trebalo da te sprečim da to uradiš, da te klepim s nečim po glavi... Pa, ja sam toliko toga u životu posvetio ovoj stvari... Jedino s čime nisam računao, jeste, hm... ljubav. Ja sam se zaljubio, jebi ga.

SONJA

I ja sam se zaljubila, "jebi ga", pa mi ne pada na pamet da te klepim po glavi!

MLADEN

Haha, super, srce moje, potpuno si u pravu!... Znaš li, Sonjice, staru jevrejsku priču o Golemu?

SONJA

Ne znam, i kakve ona ima veze s ovim... ?

MLADEN

Ima. Možda ima, ili nema, svejedno je zanimljiva... Suština je, otprilike, ovakva: U Bibliji, knjizi inspirisanoj beskrajnom mudročću, ništa ne može biti prepušteno slučaju, pa čak ni broj reči, a ni raspored slova. Tako su mislili kabalisti, te se posvetiše brojanju, slaganju i preslaganju slova Svetog pisma. Danas bi čovek rekao: zaludan posao. Ali, nije bio. Stvorili su veštačkog čoveka, Golema. Zamisli, čoveka od slova! Ruke, noge, glavu, sve od slova – a na čelu mu je pisalo "emet", što znači: istina. I tako, Golem je obavljao poslove služitelja u sinagogi, zvonara, a radio je i sve ostalo što mu se naredi. Živeo je samo danju i snagom magične pločice koja mu je ležala pod jezikom i privlačila slobodnu zvezdanu energiju Svemira, Golem je živeo svoj dnevni život. Noću bi mu pločicu vadili iz usta i stvorenje je mirovalo. Ali, jedne noći rabin je zaboravio da izvadi pločicu, pa je stvorenje pomahnitalo, izjurilo u tamne aleje geta napadajući svakoga ko bi mu se našao na putu. Rabin je pojurio za njim, ali, kada ga je sustigao shvatio je da je Golem ostao ogroman i toliko narastao da je bilo nemoguće dohvatiti njegova usta. Prislonio je merdevine na njega i popeo se gore. Međutim, pločice više nije bilo. Golem ju je progutao. Tada je rabin odlučio da obriše prvo slovo sa njegovog čela i umesto reči "emet" (istina), sada je pisalo "met", što znači smrt. Istog časa Golem se srušio i prignječio rabina koji je ostao na mestu mrtav... Slušaš, Sonjice, lepa priča, zar ne? Priča o istini i smrti. To je moja priča, mislio sam da bi te mogla zanimati... U stvari, bilo bi najbolje da se spakuješ i da odeš. Ovde bi uskoro moglo da postane opasno.

SONJA

Mladene, šta će se desiti ako nas ovde nađu?

MLADEN

Misliš, kad nas nađu? Ne znam, zavisi od okolnosti.

SONJA

Hoće li primetiti da je buđenje Zaharijevo izazvano namerno?

MLADEN

Dušo, to je već odavno primećeno.

SONJA

Znači, sad ga traže?

MLADEN

Da. Traže ga. I njega i nas.

SONJA

Ako nas... kad nas nađu, mislim tebe i mene... hoće li nas razdvojiti?

MLADEN

Neće, jer ćeš ti pre toga da odeš.

SONJA

Mislim da neću...

MLADEN

Mislim da moraš! Nema diskusije.

SONJA

Ko je rekao da ja diskutujem?

MLADEN

Sonja, ne shvataš: ako te nađu sa mnom, neću moći da te zaštitim.

SONJA

(nasmeje se) Onda ću ja da zaštitim tebe!

Zagrlj ga. Poljubac. Dugo ostaju zagrljeni. Najednom, nad scenom nastupi neočekivani preokret! Začuje se tutnjava helikopterske elise, sirena, plavo-bela policijska rotaciona svetla šaraju scenom... Odozdo se spusti par užadi, a niz njih nekoliko vojnika-komandosa sa puškama. Čim dotaknu scenu, oni upere oružje u Mladena i Sonju. Najzad, niz jedno uže se spuste pukovnik Pavle. Pukovnik mahne rukom na gore, helikopter, svetla i buka se udalje... Pukovnik pokretom ruke naredi vojnicima da pretresu Mladena i Sonju, a zatim, kad utvrdi da su bez oružja, rukom naredi vojnicima da im stave lisice i da se malo udalje, ali i dalje držeći na nišanu dvoje mladih ljudi. Polako im priđe...

PAVLE

(Mladenu) Dobar dan, poručniče.

MLADEN

Nisi nas tako brzo pronašao, Pavle... pardon, gospodine pukovniče.

PAVLE

Ah, dan manje-dan više, svejedno. Ionako će na kraju sve kockice da se vrate na svoja mesta.

SONJA

(Mladenu) Poručniče... ?

MLADEN

Duža priča, Sonja.

PAVLE

Mlada damo, koliko vidim, niste baš najbolje obavešteni o svom dečku?

SONJA

Šta se to vas tiče? Upali ste na tuđe imanje kao obični teroristi... !

PAVLE

Teroristi? Izvinite, mi radimo za Vladu...

SONJA

Odmah nam skinite lisice!

PAVLE

Na žalost, to neće biti moguće, radi vašeg dobra.. Jer, ako bi ste opet pokušali da nam pobegnute, morali bi smo da vas ubijemo.

MLADEN

Ona nema ništa s ovim, pusti je da ide.

SONJA

Ne idem nikuda bez tebe.

PAVLE

Eto, vidiš...

SONJA

A vi ćete odgovarati za svoje postupke.

PAVLE

Naravno, na to sam uvek spreman.

Uđe kapetan Živanović.

ŽIVANOVIĆ

Gospodine pukovniče...

PAVLE

Reci, Živanoviću. Da li se pojavilo nešto na radaru?

ŽIVANOVIĆ

Još uvek ništa, kao da je u zemlju propao. Jednostavno, nestao je.

MLADEN

Živanoviću, i ti si u ovoj ekipi?

ŽIVANOVIĆ

Zašto se čudiš? Ja sam u njoj oduvek i bio, ali si ti izdao.

PAVLE

Izdaja, patriotizam, manite me teških reči! Kapetane, ne može neko tek tako da nestane. Šta je s patrolom?

ŽIVANOVIĆ

Nije se još vratila, gospodine pukovniče.

PAVLE

Koga ste poslali?

ŽIVANOVIĆ

Najbolje ljude...

PAVLE

Ti vaši "najbolji ljudi" su već sedam sati na terenu i ništa nisu uradili!

ŽIVANOVIĆ

Na žalost, izgubili smo i vezu s njima, gospodine...

PAVLE

Šta kažete?! Kako ste mogli da izgubite vezu?

ŽIVANOVIĆ

Možda je trebalo da angažujemo više helikoptera...

PAVLE

Živanoviću, da li ti to meni držiš obuku iz vojne taktike? Misliš da je trebalo da za jednim odbeglim OL-om povedem armiju sa sobom?

ŽIVANOVIĆ

Ali, kraj je nepristupačan, guste šume oko jezera otežavaju rad s helikopterima...

MLADEN

Čini se da imate nekih problema, gospodo?

PAVLE

Ti, čuti!... Živanoviću, nismo pošli na vojnu vežbu, nego na ratni zadatak! Nemam vezu sa Centrom, nemam vezu sa patrolom, OL Zaharije vam je nestao sa radara... kako mislite da ga uhvatim?

ŽIVANOVIĆ

Moji ljudi su ga imali u rukama.

PAVLE

U kakvim rukama? Hteli ste da ga gađate raketom iz helikoptera? Jeste li vi normalni? Moj zadatak nije da spalim pola šume, nego da odbeglog OL-a uhvatim živog i ponovo ga priključim na Sistem. Jasno?

ŽIVANOVIĆ

Jasno, gospodine pukovniče... Samo, ima još nešto.

PAVLE

A, to je?

ŽIVANOVIĆ

Nešto se čudno dešava nad jezerom: kao da se menja magnetno polje. Elektrostatičke smetnje postaju sve jače, nad vodom se obrazuje neka vrsta jonizovanog omotača, što je verovatno i prouzrokovalo smetnje na našim radio uređajima.

PAVLE

Kapetane, hoću konkretan odgovor: je li to prirodna pojava, ili nije?

ŽIVANOVIĆ

Još uvek je proučavamo, gospodine...

PAVLE

Nastavite s proučavanjem, ali mnogo brže! Voljno!

ŽIVANOVIĆ
Razumem, gospodine pukovniče!

Živanović pozdravi i žurno izađe sa scene. Pavle se pomalo umorno spusti na jedan panj. Vojnicima:

PAVLE
Skinite im lisice, ali ih držite na nišanu... **(Vojnici skinu lisice Mladenu i Sonji)** Sedite preko puta mene, tako da vas dobro vidim i ne mrdajte. **(Mladen i Sonja sednu na jedno oboreno deblo)** Vidite, Sonja, kakve su mi probleme napravili vaš dečko i vaš deda?

SONJA
Ko ste vi i šta hoćete od nas?

PAVLE
Zaboga, devojko, pola života pokušavam da odgovorim na takva stereotipna pitanja: ja ništa ne želim od vas, pa čak više ni od sebe, ali, ja sam u Službi. Ja sam ono što je vaš dečko nekada bio, ali više nije – i, to je sve. Jel' tako, poručniče?

MLADEN
Pusti nas da odemo, Pavle.

PAVLE
Ne misliš, valjda, ozbiljno?

MLADEN
Samo tražim od tebe da budeš fer, ništa više.

PAVLE
Kao što si ti bio fer prema nama, zar ne?

MLADEN
Zar nisam bio?

PAVLE
Imao si naše potpuno poverenje, bio ti je omogućen pristup u sve komponente Sistema, a ti si sve to izigrao, zarad, ne znam čega...

MLADEN
Znaš, više nego dobro.

PAVLE
Da, pardon... Zarad nauke, istine, slobode... i, koje su još ono velike reči?

MLADEN
Skrećeš s teme: bio sam fer, jer sam samo otišao, a mogao sam već onda da uništim Sistem.

PAVLE
Mogao si? A, zašto nisi? Zašto to pokušavaš da učiniš tek sada, nakon toliko godina?

MLADEN

To je ono što nikada sebi neću moći da oprostim.

PAVLE

Utešiću te: sada je kasno i igra će uskoro da bude završena.

MLADEN

I hoće. Ali, za tebe.

PAVLE

Zaista si duhovit, poručniče, oduvek sam to cenio kod tebe.

MLADEN

Pavle, da otvorimo karte: u problemu si.

PAVLE

U redu, jesam. Ali, moj je posao da uvek budem u problemu – ali i da ga rešim! Šta ćemo s tobom, sa Sonjicom, sa njenom porodicom... ?

MLADEN

Upozoravam te: Sonju ostavi na miru. Ona i njena porodica nemaju ništa s ovom pričom!

PAVLE

Ti mene upozoravaš? Jesi li ti normalan? U koga su uperene cevi, u mene ili u tebe?

MLADEN

Pukovniče, moram o nečemu da te obavestim: ti si mrtav čovek.

PAVLE

Svi ćemo umreti jednog dana... Ali, ti ćeš verovatno malo da požuriš. Na žalost, na ovom stolu karte su sada tako raspoređene.

SONJA

O čemu pričate vas dvojica?

MLADEN

Nemoj da ga slušaš, srce: pukovnik Pavle više ne postoji.

SONJA

Ali, ja postojim! Ne možete tako da govorite o ljudskim životima!

PAVLE

Gospođice, verujete mi na reč: na skali prioriteta, ljudski život baš i ne stoji previsoko.

SONJA

Onda nas ubijte odmah, ali moje roditelje i moju baku ostavite na miru!

PAVLE

Zaboga, kako možete tako da mi se obraćate? Ja nisam ubica. Ja sam običan državni činovnik i ako želite da budem iskren do kraja: može se lako desiti da vaš dečko bude odgovoran za hiljadu puta više ubijenih ljudi nego što bih ja mogao da likvidiram, pa, taman da živim tri života!

MLADEN

Pavle, dosta si srao! Priznaj: izgubili ste ga.

PAVLE

OK, priznajem: izgubili smo ga.

MLADEN

Kako to vama da se desi, elitnim jedinicama Centra za Održavanje?

PAVLE

Eto, desilo se, Naravno, samo za kratko. On ne može večito da se krije.

MLADEN

Ko kaže da se krije?

PAVLE

Nego?

MLADEN

Mislim da on lovi vas. Trebalo bi da se vi krijete.

PAVLE

Pitam se, Mladen, gde smo to pogrešili s tobom? Imao si sve moguće povlastice, uživao si ugled, dobijao priznanja, novac, bio si jedan od naših najboljih programera u Centru – a, pokazalo se da si ti bio jedna od naših najvećih grešaka!

MLADEN

Zaista mi je žao zbog toga. U jednom trenutku ste bili veoma blizu da me uhvatite, pre no što sam Zaharija isključio iz Sistema.

PAVLE

Znam, ali, ko bi to povezao: performanse u Administratorskoj šifri i... Šteta. Prevario si nas, a mi nismo stigli da intervenišemo. Jedino što do skora nisam znao: zašto? Ali, sad znam

MLADEN

Znaš?

PAVLE

Da, znam. Cela je stvar u pokušaju Buđenja jedne OL bake od pre petnaestak godina. Ja tada nisam bio glavni dispečer Centra za Održavanje, ali sam ovih dana dobro pročešljao našu arhivu. Na žalost, prekasno. Došao sam do zapanjujućih podataka, kockice su se složile – i, najzad mi je postalo jasno zašto je jedan od mojih najboljih ljudi postao jedan od mojih najvećih neprijatelja. Zato, verovali ili ne, što je Centar morao da likvidira njegovu baku koja se neshvatljivom greškom računara pre petnaestak godina probudila iz Kome... !

MLADEN

Genijalno, priznajem... I, šta ćeš sada?

PAVLE

Mladene, ja nemam više vremena. Moraš mi reći šta si uradio Zahariju? Kako si ga preusmerio ka jezeru?

MLADEN

Mislim da ti još uvek ništa ne razumeš.

PAVLE

Poručniče, moji su ljudi dugo na trenu, a tvoja je devojčica mlada, lepa...

MLADEN

Ja ga nikuda nisam preusmerio.

PAVLE

Lažeš! Znaš odlično da onaj koji se budi iz Kome nema predstavu ni o prostoru ni o vremenu. Kao ni tvoja baka, uostalom.

MLADEN

Pavle, urazumi se, govorim istinu: Zaharije je sam pošao tamo kuda je pošao, snagom sopstvene volje, ja u tome nisam intervenisao... A devojkju ostavi na miru, ona s tim nema ništa!

PAVLE

To ćemo još da vidimo... **(Pride Sonji)** Čuli ste sve? Nadam se da vam je jasna situacija?

SONJA

Jasno mi je da ćete otići u zatvor zbog ovoga što nam radite.

PAVLE

Ali, to nije ništa u odnosu na ono što bih tek mogao da vam uradim. Ipak, to se neće desiti, zar ne?

SONJA

Šta, zapravo, hoćete od nas? Šta hoćete od mene?

PAVLE

Sada ste konstruktivni, to je dobro. Vidite, da budem iskren, od vas ja ne želim ništa. Ali, vaš dečko zna nešto do čega mi je veoma stalo, samo neće da mi kaže. I, šta bi ste vi uradili na mom mestu da to saznate? Hajde, recite mi iskreno, slušam.

SONJA

Cinični ste.

Uđe kapetan Živanović.

ŽIVANOVIĆ

Još uvek ništa, gospodine pukovniče.

PAVLE

Onda ćemo morati da ubrzamo stvar, jer mi je strpljenje na izmaku. Da vidimo, Mladene, dokle ide tvoja tvrdoglavost? Poslednji put ti kažem: tebi spasa po svemu sudeći nema, ali nemoj druge nepotrebno da šalješ u smrt. Neću više imati nikakvih obzira, jer je sada i moja glava u pitanju!

MLADEN

(Kapetanu) Živanoviću, zašto ti ćutiš?... Reci mu šta se dogodilo, on to ne može da shvati. Reci mu da je sada za sve kasno.

PAVLE

Zanimljivo, menjaš taktiku...

MLADEN

Kapetane, ti si inženjer, naučnik, ili si barem to do skora bio... Znao si da jednog dana mora do ovoga doći? I ti si se pobunio, samo nisi izdržao, ponestalo ti je snage... Kaži pukovniku da je u zabludi, da više ništa ne može da učini... Spreči nepotrebne žrtve, kapetane. Sistem se raspada, ti to dobro znaš – jer si ti jedan od onih koji ga je i stvorio!

Kapetan samo okrene glavu u stranu. Pavle se nasmeje...

PAVLE

Kakav govor, poručniče... Šteta, mogao si da postaneš dobar političar, ovako...
(Vojnicima) Dovedite devojkicu!

Vojnici dohvate Sonju, povuku je prema Pavlu, Mladen pokuša da to spreči, ali ga vojnici zadrže...

SONJA

Ostavite me na miru, čujete li? Mladene, šta oni hoće od mene?

PAVLE

Mi čujemo, gospođice, ali, ne čuje onaj koji treba da čuje... Mladene, poslednji put, pre no što sa tvojom Sonjicom učinim nešto što će mi biti veoma neprijatno: šta si mu ugradio u mozak kad si ga probudio iz Kome?... Usmerivač?... Koja mu je šifra?... Ćutiš?

MLADEN

Ništa mu nisam ugradio. Rekao sam ti: kreće se snagom sopstvene volje. Pusti devojkju, odmah!

PAVLE

Znači, odlučio si da je žrtvuješ? U redu, vodite je.

Vojnici krenu sa Sonjom, koja se otima, ka izlazu sa scene... ali, nastupi neočekivani preokret! Kapetan Živanović najednom zgradi Pavla rukom oko vrata i prisloni mu cev pištolja na slepoočnicu!

ŽIVANOVIĆ

Gotovo je, Pavle! Ostavi devojkju!

Svi na sceni zastanu. Nastupi duža pauza, nekakva pat-pozicija.

PAVLE

Kapetane, šta to radiš?

ŽIVANOVIĆ

Naredi im da puste devojkju!... **(Povuče oroz na pištolju)** Odmah, ja nemam šta da izgubim.

PAVLE

Pustite je.

Vojnici puste Sonja koja odmah pritrči Mladenu. On je zagrlji, zatim korakne prema Pavlu, ali ga vojnici zaustave uperenim puškama. Kapetan izvuče pukovnikov revolver iz futrole i dalje mu držeći cev svog pištolja na čelu.

ŽIVANOVIĆ

Pavle, povuci ljude!

PAVLE

Inače?

ŽIVANOVIĆ

Inače si mrtav.

PAVLE

Onda sam mrtav i ovako i onako. Bojim se da niste najbolje procenili stvar.

Kapetan hladnokrvno opali jedan metak Pavlu u nogu. Ovaj krikne i sklizne na zemlju, dok ga Živanović i dalje drži oko vrata.

ŽIVANOVIĆ

Toliko o procenama. Sledeći ide u drugu nogu – a, treći, u glavu. Da li sam jasan, ili želiš i dalje da okušavaš sreću, pukovniče?

PAVLE

(Vojnicima) Povucite se... **(Vojnici oklevaju)**... To je naređenje!

ŽIVANOVIĆ

Hoću da se ukrcaju u helikopter, svi do jednoga! Nemoj da mi slučajno neki snajperista ostane u šumi, jer... **(dobaci pukovnikov revolver Mladenu koji ga brzo uhvati u ruku)**... ako pogodi jednog od nas, onaj drugi te sigurno neće promašiti. Naravno, puške neka ostave, neće im biti potrebne.

PAVLE

Poslušajte sve. Idite!

Vojnici odlože oružje i povuku se iza scene. Ubrzo se začuje zvuk helikopterske elise, a zatim i helikoptera koji uzleće. Rotaciona svetla i zvuk motora polako nestanu sa scene... Živanović se umorno spusti na zemlju. Mladen priđe Pukovniku, pocepa mu nogavicu, a zatim zategne platno iznad rane.

MLADEN

Nećeš umreti... barem, ne od ovoga.

PAVLE

(Sonji) Čujete li ga, mlada damo? Ko je sada ciničan?

SONJA

Mladene, šta mi ovo radimo?

MLADEN

Sonja, žao mi je što sam te uvukao u sve ovo. Izdrži još malo, molim te. Uskoro će sve biti gotovo.

SONJA

Izdržaću, Mladene.

MLADEN

Ti mi veruješ, zar ne?

SONJA

Rekla sam da ću izdržati.

MLADEN

(Poljubi je) Ponosim se tobom.

ŽIVANOVIĆ

Šta ćemo dalje, Mladene?

MLADEN

Čekaćemo. Zaharije je ovde i uskoro će se pojaviti.

ŽIVANOVIĆ

Jesi li siguran?

MLADEN

Bio sam siguran još pre deset godina kada sam otišao iz Centra. I ti si bio siguran, samo ti je nedostajalo malo snage da učiniš ono što i ja. Istina, napustio si Programe, ali ne i Centar.

PAVLE

Ipak si mu ugradio Usmerivač... Ne mogu da verujem kako si bio spreman da žrtvuješ i ovu devojkicu.

Mladen mu brzo priđe i udari šamar.

MLADEN

Izgubio si pravo da misliš, skote!

PAVLE

(Ironično) Hej, udariti zarobljenika, uz to još i ranjenog – pa, to nije po Ženevskoj konvenciji... Prosto je neverovatno kako mi danas sve ide naopako... Kapetan Živanović?! Ko bi ikada pomislio da ćeš mi ti jednog dana uperiti pištolj u glavu, a, onako usput, prostreliti nogu. Šta se to desilo s tobom? Jesmo li te malo plaćali? Primao si platu ko da si i dalje glavni koordinator u sektoru Programa, a nisi to bio.

ŽIVANOVIĆ

Imaš previše snage za onoga koji je primio metak.

PAVLE

Nije mi to prvi metak koji sam primio, a po svemu sudeći, neće biti ni zadnji. Osim, ako ne nameravate da me ubijete nožem.

ŽIVANOVIĆ

Pavle, umukni!

PAVLE

Kad si napustio Programe, oni su hteli da te likvidiraju, znaš li to? Ja sam ti spasao život.... Neverovatno šta si uradio, sve zbog jedne nepoznate klinke. Kakva si ti sentimentalna budala!... **(Mladen mu ponovo priđe u nameru da ga udari, ali se predomisli)**... Ponovo bi da me udario, je li? Osladilo ti se...

SONJA

Zašto vi jednom ne učinite! Sve ste hteli da nas poubijate... !

PAVLE

Ne sporim, samo... To je pitanje trenutka, ništa više. Da li vi zaista mislite kako ćete se živu izvući odavde? Ko će vam pomoći?

MLADEN

Saznaćeš na vreme, ne brini.

PAVLE

Ugradio si mu Usmerivač, bio sam u pravu?

MLADEN

Zašto si tako radoznao?

PAVLE

Ali, ti nisi mogao sam da ga konstruišeš?

MLADEN

Tačno, pukovniče. Najzad si nešto pogodio.

PAVLE

Dakle, ti, Živanoviću?... Od kad radiš za njega? Znao si sve ovo kad si sa mnom krenuo ovamo?

ŽIVANOVIĆ

Ja nisam hteo da idem, to dobro znaš. Ali si me naterao!... Jeste, konstruisali smo taj Usmerivač još tada, odavno, a onda smo se razišli. Nisam znao da će ga Mladen ikada upotrebiti.

PAVLE

Ali si zato vrlo dobro znao kada treba da mi pucaš u nogu. I ti si mi neki vojnik pod zakletvom, jebi ga... !

ŽIVANOVIĆ

Žao mi je, ali nisam mogao da odobrim tvoje metode.

PAVLE

Nisi? A, kako je on mogao? Bio je spreman da prepusti svoju Sonjicu mojim vojnicima... **(Mladen mu ponovo preteći priđe)**... dobro, dobro, izvinjavam se, nema potrebe da me opet udariš... Zapravo, ja ti se divim, Mladene. Da si ostao u Centru daleko bi dogurao. Ovako, kad se sve ovo završi, niko neće znati da si ikada postojao.

Nakon dužeg vremena oglasi se signal iz radio stanice!

GLAS IZ RADIO STANICE **(off)**

Baza zove "Jezerski odred", javite se... !

Kapetan Živanović uzme mikrofona u ruke.

ŽIVANOVIĆ

Živanović ovde, slušam.

GLAS IZ RADIO STANICE **(off)**

Kapetane, Centar više ne postoji... !

ŽIVANOVIĆ

Ponovite!

GLAS IZ RADIO STANICE (off)

Centar više ne postoji! Pre nepunih pola sata raspao se Sistem za Održavanje. Nastupilo je kolektivno Buđenje... Centar je gomila ruševina kojoj se ne može prići... Sve je u plamenu, svaki čas odjekuju eksplozije... Iz kuća u gradu sa Održavanim Licima vire pokidani kablovi; krv, infuzija i fekalije slivaju se ulicama!...

ŽIVANOVIĆ

Šta je s njima? Gde su oni?

GLAS IZ RADIO STANICE (off)

Održavani su nestali! Svi do jednoga... !

Glas iz aparata se polako izgubi, začuje se pucketanje, zatim sve utihne...

PAVLE

Ovo si hteo, poručniče? Haos?

ŽIVANOVIĆ

(Gledajući na mali radarski uređaj) Mladene, nešto se kreće prema nama. Ogromno je... Sada kao da se zaustavlja i lebdi nad jezerom. Ne, krenulo je prema helikopteru sa vojnicima...

Mladen se popne na malu uzvišicu i stavi dogled na oči.

MLADEN

Diže se iz jezera i kao gusta magla obavija helikopter... Povlači ga sa sobom u vodu... Oni nestaju u jezeru!

PAVLE

Ubio si ceo vod. Zbog ovog ti ne gine vojni sud, poručniče.

ŽIVANOVIĆ

(Gledajući na radar) Ne sekiraj se zbog toga, Pavle. Mislim da do suda nećemo ni stići. Ovo je definitivno krenulo na nas.

PAVLE

Šta, onda, čekate? Zašto ne pobegnemo odavde?

MLADEN

Malopre sam stekao utisak da ti je svejedno ako umreš?

PAVLE

Da, ali ne na ovako glup način! Ne želim da me izgazi masa besvesnih Održavanika kao običnu bubašvabu! Zašto ste još ovde? Jeste li vi sasvim poludeli?

MLADEN

Zaharije neće da ubije svoju unuku. Budi u to sasvim siguran.

PAVLE

Budi ti siguran, ja ne želim tako da poginem!

MLADEN

Idi, onda.

PAVLE

Kako?

MLADEN

Idi ako hoćeš. Više mi nisi potreban, tvoja je uloga završena, sve je gotovo.

PAVLE

Nećeš da pucaš?

MLADEN

Ne.

Pavle se u neverici polako podigne, s bolom se oslanjajući na povređenu nogu. Zatim krene ka izlazu sa scene, da bi se na samom izlazu naglo okrenuo s pištoljem u ruci, izvukavši ga odnekud iz svoje uniforme. Međutim, Živanović brzo odreaguje i ispali ceo šaržer u njegovom pravcu. Pavle se skljoka na zemlju.

ŽIVANOVIĆ

Odavno je trebalo da to učinim. Ali, sada je ionako svejedno.

Pavle priđe telu i nagne se nad njim.

PAVLE

Mrtav je. Nije bio ni bolji, ni gori od drugih. Imao je samo tu nesreću da bude poslednji Komandant Interventne brigade Centra.

SONJA

(Sa uzvišice) Dođite brzo ovamo! Pogledajte... !

Mladen i Živanović stanu kraj Sonje i gledaju u daljinu.

ŽIVANOVIĆ

Bože, to nije magla...

MLADEN

To su ljudi, Živanoviću – masa probuđenih Održavanika!... Zar nije veličanstveno? Gledajte: izlaze iz jezera, izlivaju se kao lava, posle milion godina oslobođena iz zemlje... Kapetane, Sonjice, uspeli smo – izašli smo iz Kome!

Odjedared, duboko pod zemljom nešto zatutnji i počne da se pojačava. Kao da katastrofalan zemljotres potrese jezersku dolinu. Po sceni sve počne da se ruši, dim i prašina pokuljaju sa svih strana, sunce potamni i zavlada zloslutni sumrak... Najzad, sve se polako utiša, dim počne da se razilazi, a scena da se otamnjuje... Mladen i Sonja izlaze ispod jednog oborenog debla, nepovređeni, dok mrtvo Živanovićevo telo leži u neposrednoj blizini. Mladen mu priđe, opipa puls, a onda samo odmahne rukom.

SONJA

Mrtav?

MLADEN

Da, mrtav je. Njega nisu hteli da poštede... **(Popne se na oboreno deblo i pogleda u daljinu)**... Sonja, pogledaj: jezero više ne postoji, progutala ga je zemlja!... Vidiš li tamo? Idu prema gradu. Stotine hiljada bivših Održavanika koje više niko ne može da zaustavi... !

SONJA

Je li Zaharije s njima?

MLADEN

To je sada svejedno. Svi su oni Zaharije.

SONJA

Šta će se desiti kad stignu do grada?

MLADEN

Ne znam, Sonja...

SONJA

Kako ne znaš? Ti si ih stvorio, podario im slobodu...

MLADEN

Jesam, ali... nisam ih naučio kako da je upotrebe.

SONJA

Zašto tako govoriš? Zar nisi srećan što ti se ostvarilo ono o čemu si maštao celog života?

MLADEN

Jesam, Sonja, srećan sam... Ali, plašim se da i oni nekada ne poželeva bolji i pravedniji svet.

Scena se zatamni. Mladen i Sonja ostanu u stop-kadru osvetljeni jednim reflektorskim farom – a zatim se u snopu drugog reflektorskog fara, na drugom kraju scene osvetli sto (kao u Prvoj slici s početka komada), za kojim sede Julija i Katarina. Ova druga, kao i na početku, gleda u šoljicu od kafe.

KATARINA

Mama, vrlo neobično...

JULIJA

Šta vidiš?

KATARINA

Vidim guštera kako guta zmiju! Onda, tu je jedan oblak, a iz oblaka viri ruka – sa šest prstiju! Zatim, talog, puno taloga...

JULIJA

Razume se, uvek kuvaš prejaku kafu, kao da u ovoj kući svi treba da se šlogiramo...!

KATARINA

Mama, zašto si tako nervozna?

JULIJA

Ja? Bože sačuvaj...

KATARINA

Nešto se događa?

JULIJA

Da, događa se! Događa mi se starost, draga moja, ali to ovde nikoga ne zanima.

KATARINA

Znam, mama, o tome pričaš svaki dan od kada je tata zaspao.

JULIJA

Katarina, moram nešto da ti kažem...

KATARINA

Ipak se nešto desilo?

JULIJA

Ne znam, možda... Jutros kada sam ušla u njegovu sobu, učinilo mi se...

KATARINA

Šta, mama?

JULIJA

Da mu se... pomerila ruka.

KATARINA

Nemoguće!

JULIJA

Znam, ali, učinilo mi se... Ne, videla sam da se to dogodilo!

KATARINA

Ćuti, mama, zaboga.

JULIJA

Bojim se za decu, za Sonju...

KATARINA

Veruješ li zaista u to?

JULIJA

Tako je bilo.

KATARINA
Najbolje da sve zaboraviš. Učinilo ti se nešto što se nije moglo dogoditi.

JULIJA
Da, to je najbolje. Ali, šta ako se ponovi?

KATARINA
Julija, ne govori gluposti!... Jesi li još nekome ovo kazala?

JULIJA
Bože, kako bih smela...

KATARINA
I nemoj! Nikako.

JULIJA
Kaća, kćeri, ti mi veruješ, zar ne?

KATARINA
Verujem ti – da ti se nešto učinilo.

JULIJA
Za ime sveta, zar bi mogla...

KATARINA
O tome više ni reč!

JULIJA
U redu. Ni reč.

Oba reflektorska fara se ugase i scena se potpuno zatami.

K R A J